

ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧА ІСТОРИОГРАФІЯ

<http://doi.org/10.31861/pytlit2021.104.197>

УДК 82.0:001Б.Ф.Єгоров

БУТИ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЦЕМ: МЕТОДОЛОГІЯ ФАХОВОГО БУТТЯ У ПРОФЕСІЇ (НА МАТЕРІАЛІ ЕПІСТОЛЯРНОЇ СПАДЩИНИ Б. Ф. ЄГОРОВА)

Ігор Володимирович Козлик

orcid.org/0000-0001-8262-1748

ihor.kozlyk@pnu.edu.ua

*Доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри
Кафедра світової літератури і порівняльного літературознавства
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Вул. Шевченка, 57, 76018, м. Івано-Франківськ, Україна*

Анотація. Розглянута актуальна гуманітарна проблематика професійного епістолярного спілкування з колегами-літературознавцями видатного російського літературознавця, доктора філологічних наук, професора Б. Ф. Єгорова (1926–2020). На підставі частини його листування періоду 1998–2020 рр. висвітлено основні напрями активної та різнобічної діяльності вченого. У центрі розгляду – професійне спілкування і взаємодія українських та російських літературознавців у складних сучасних суспільно-історичних і політичних умовах міждержавних відносин. Листи друкуються вперше і супроводжуються необхідними для їхнього розуміння історико-культурними коментарями та бібліографічними примітками. Епістолярний матеріал має значення не тільки для історії російського та східнослов'янського літературознавства ХХ ст. Він актуальний в аспекті перспектив академічної науки про літературу та розвитку продуктивної комунікації між дослідниками художньої словесності для виконання головної культуротворчої функції літературознавства.

Ключові слова: Б. Ф. Єгоров, літературознавство, русистика, гуманітарна наука, Султанівські читання, спільнота вчених.

Пам'яті професора Єгорова Бориса Федоровича

Поняття фаховості в онтологічній площині передбачає не періодичні ситуації, а перманентний стан, який вимагає постійної підтримки, постійного підживлення, яке забезпечується систематичною теоретико-методологічною самопідготовкою. Інакше кажучи, бути вченим, а не просто дослідником, не можна час від часу: постійність фахового стану передбачає природну здатність оприявнювати свою фаховість у різних формах, площинах і комунікативних сферах. Причому для тих, хто визначає обличчя певної наукової діяльності, сказане означає не теоретичний максимум, а норму повсякденного існування.

Саме до таких знакових постатей у східнослов'янській науці про літературу належить видатний російський учений, доктор філологічних наук, професор Єгоров Борис Федорович, якому 29 травня 2021 р. виповнилося б 95 років від дня народження, а 3 жовтня вже була 1-ша річниця від дня його смерті.

Для Б. Ф. Єгорова обрана професія невід'ємна від життя і долі, він жив нею, вона була джерелом натхнення, що спрямовує повсякденне існування, надає йому сенсу і значення, пов'язує його з іншими людьми і формує життєву комунікативну сферу.

Незважаючи на солідні роки ученого, Бориса Федоровича неможливо було назвати старим, який уже нічого не зробить, нічого не хоче, просто доживаючи свій вік. Навпаки, він випромінював життєву енергію, сам повноцінно жив і спонукав до цього інших людей. Він завжди був відкритий до всього культурно значущого – до всього того, що за нашої доби ортегівського „бунту мас” з властивим їй нівелюванням цінностей (див.: Ортега-і-Гасет 1994) утримує й утверджує систему аксіологічних орієнтирів європейського гуманізму. Він працював для того, щоб людське суспільство існувало у діалогічному реєстрі, коли поважають свободу та гідність людини, яке чуже насильству та тоталітаризму натомість органічне життєтворчості, а не знищенню цивілізованого життя.

Усе сказане підтверджує велика епістолярна спадщина вченого, частина якої пов'язана з Україною, зокрема з Києвом,

Ніжином, Харковом та Івано-Франківськом. Причому цей зв'язок не випадковий, він зумовлений і біографічними, і професійними чинниками.

На початку 1980-х рр., на запрошення проф. Ісає Заславського (1915–2000), Б. Ф. Єгоров приїжджав в Київський університет читати курс історії російської журналістики ХІХ ст., який згодом повторив також у Ніжинському педагогічному інституті. Тоді ж у Києві Борис Федорович познайомився з українським літературознавцем, який займався проблемами історії української журналістики ХІХ – початку ХХ ст., українсько-російськими та російсько-українськими літературними взаємостосунками Віктором Дудком (1959–2015)¹, спілкування з яким продовжилося пізніше в Москві та Ленінграді.

Зі Східною Україною, а саме з Донбасом, пов'язане дитинство Бориса Федоровича: в 1930–1936 рр. його сім'я жила в м. Лисичанську Сєвєродонецького р-ну Луганської обл. (див. про це: Єгоров 2004: с. 93–114). З Харковом – професійне співробітництво (захисти дисертацій, читання лекцій тощо), зокрема з українськими русистами з Харківського державного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди (за радянських часів це був інститут). Кожна з його книг, зізнавався знаний харківський літературознавець, д-р філол. наук, проф. Леонід Фрізман (1935–2018), – це „подія мого власного життя і факт моєї біографії”, а сам автор, „з яким я спілкувався мало і бачусь зрідка, видається мені одним із найближчих людей на землі” (Фризман 2017b: с. 180, 182).

¹ В. Дудко був аспірантом Інституту світової літератури ім. О. М. Горького (рос. ИМЛИ, Москва) АН СРСР (нині РАН), де 1989 р. захистив кандидатську дисертацію „Епістолярна спадщина українських письменників реалістів кінця ХІХ – початку ХХ ст. у контексті українсько-російських літературних взаємозв'язків” (рос. „Эпистолярное наследие украинских писателей реалистов конца ХІХ – начала ХХ в. в контексте украинско-росийских литературных взаимосвязей”; науковий керівник д-р філол. наук Ніна Над'ярних (1927–2018)). З 1989 р. до кінця життя працював в Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України в Києві, продовжуючи займатися історією журналістики, проблемами джерелознавства та текстології. (Про перебування Б. Ф. Єгорова у Києві і взаємостосунки з українськими колегами див.: Супронюк 2015: с. 36–37). Коли по електронній пошті 6.IV.2015 р. я повідомив Борису Федоровичу про смерть Віктора, він у своєму листі від 8.IV.2015 р. написав: „Про Віктора Дудка – різануло душу. Якщо спілкуєтеся з <його дружиною> Оксаною – найгарячіша їй розрада. Йдуть, йдуть...”

Із Західною Україною, а саме з Івано-Франківськом, Б. Ф. Єгорова пов'язує знайомство з авторитетним українським русистом, д-ром філол. наук, першим доктором в історії місцевого педінституту (нині Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника), проф. Теплінським Марком (1924–2012): обоє спеціалізувалися на історії російської літератури ХІХ ст., обоє у 2-й пол. 1940-х рр. закінчили філологічний факультет Ленінградського університету, були виховані на академічних традиціях ленінградської філологічної школи, обоє співпрацювали з ІРЛІ (Пушкінський Дім) АН СРСР (тепер РАН), обоє брали участь у різних наукових форумах в Україні та Росії. Тому не випадково Б. Ф. Єгоров був одним з учасників міжнародного ювілейного видання, присвяченого 75-літтю від дня народження М. В. Теплінського, яке побачило світ 1999 р. в Івано-Франківську (див.: Єгоров 1999а). Крім того, проф. Єгоров Б. Ф. був одним із авторів збірника статей Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника „Султанівські читання”² і завжди підтримував це видання.

Важливою частиною творчої спадщини Б. Ф. Єгорова є великий епістолярій, який, без сумніву, стане предметом спеціального історико-наукового вивчення. Листи вченого, відповідно до бюффонівського „стиль – це людина”, відображають і специфіку його людської особистості в її стосунках з оточенням, професією, і динаміку його думки, світоглядну позицію, загальне світосприймання, особливості його емоційності, його темперамент, жестикуляцію, тембр та інтонації його живого голосу, загальний темпоритм життя та діяльності.

Частина епістолярію вченого стосується нашого з Борисом Федоровичем листування, яке охоплює останні 22 роки його життя і розгорталася на основі спільної професії – літературознавства. Ми ділилися науковими планами, обговорювали участь у спільних проєктах, обмінювалися своїми публікаціями та висловлювали враження, реагували на важливі події в науковому та суспільному житті тощо. Відбувався цей діалог на тлі ускладнення українсько-

---

² Див...: Султанівські читання / Sultaniivski Chytannia: збірник статей. URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/sch/about> (електронне видання). URL: <https://kslipl.pnu.edu.ua/султанівські-читання-друкований-збі/> (друковане видання).

російських відносин, яке вилилося у критичному 2014 р. в анексію Росією Криму та озброєну агресію Російської Федерації на Сході України. Ці трагічні події з самого початку зачепили багато людських долі і, природно, не могли не відбитися на стосунках всередині наукової спільноти, тим паче спільноти гуманітаріїв. Не міг до них залишитися байдужим і Борис Федорович, якого початок російсько-української війни застав на конференції в Японії (тому його електронний лист написаний латиницею):

26.01.2014 02:50:06

Dorogoi Igor` Vl-vich,

ia seichas v Tokyo, vse strashnoe vidim po TV. Proklat'e!

Otradno: na symposiume liudi nauki (russkie, ukrainsy, iapontsy, koreitsy) mirno druzhat – podniavshis` nad vsemi voynami i konfliktami...

Da budem zhit` i tvorit`! Vash B. E.

(26.01.2014

Дорогий Ігорю Вол-вичу,

я зараз у Токіо, все страшне бачимо по ТБ. Прокляття!

Відрядно: на симпозіумі люди науки (росіяни, українці, японці, корейці) мирно дружать – піднявшись на усіма війнами і конфліктами...

Давайте будемо жити і творити! Ваш Б. Є.³).

Вже у цьому листі присутній фактор, який визначив, по суті, позицію Б. Ф. Єгорова. Він наявний в словах „люди науки (росіяни, українці, японці, корейці) мирно дружать – *піднявшись над усіма війнами і конфліктами*” (курсив мій. – *I. K.*). Опертя іменитого вченого на особливий поведінковий статус людей науки свідчить про гуманістичні джерела його поглядів, які сягають європейських ренесансних гуманістів XIV–XVI ст. Саме в аксіологічному просторі гуманістичної культури культивувалася ідея „гідності” духовних обранців, які утворюють над державами, жорстокими війнами та конфліктами певну „міжнародну республіку вчених”, що тримаються осторонь від суспільної боротьби, але є при цьому людьми свого історичного часу, зі своїми релігійними

---

³ З метою уникнення мовленнєвої какофонії тут і далі листи Б. Ф. Єгорова та інші російськомовні джерела подані у перекладі українською мовою. Переклад мій. Наявні в оригіналі листів скорочення в перекладі замінені відповідними повними формами слів (*I. K.*).

переконаннями, громадянством в своїх реальних державах, належністю до різних політичних угруповань тощо. І навіть в умовах грандіозних зіткнень і воєн XVI ст. (Реформація, Контрреформація, Селянська війна в Німеччині й ін.), які розкололи Європу на непримиренні табори, орієнтовані виключно на культуроцентризм гуманісти реагували на цю жорстоку боротьбу з висоти своєї філологічної ерудиції й толерантності. Звичайно, це не єдино можлива і не єдино правильна позиція наукової інтелігенції у часи серйозних катаклізмів. Адже, як відомо, тут присутня частка утопізму, ідеал суспільного устрою, в межах якого була можлива гармонічна („універсальна”) людина, ніде не був втілений на практиці, а сама ренесансна культура впродовж століть існувала як опозиція державі. І тому, коли я проєктую висловлену в нашому листуванні позицію проф. Б. Ф. Єгорова щодо російсько-української війни на досвід ренесансної гуманістичної культури, я маю на увазі не тільки її сильні, а й неминучі слабкі сторони. До цього варто додати й інерцію та звички сприймання, породжені в людині історично сформованою суспільно-психологічною атмосферою тоталітарної держави.

Четвер, 19 лютого 2015, 22:03 +03:00

Дорогий Борисе Федоровичу!

Здається, минув рік після Вашого листа з Японії – рік, коли дуже багато чого сталося та змінилося. <...> Після того, як багато-багато хто в Росії підтримав війну Путіна проти України, для мене стало неприпустимим підтримувати з такими людьми будь-які стосунки. <...> З повагою Ігор Козлик

21.02.2015 18:13:38

Дорогий Ігорю Володимировичу!

Я був дуже радий отримати Вашого насиченого листа з України у важку пору. (Адже дитинство моє – на Донбасі, тому біль не вщухає). <...> А позиція моя, боюся, і Вам не сподобається. У мене немає симпатії до Путіна (пам'ятаю його походження). Та влада Києва мені ще більше не симпатична. Олігархи при владі гірші за кедебістів. В радянські часи мені були противні діяння „старшого брата” з утиску українського патріотизму, здається, я єдиний у Росії, хто відкрито писав про імперську душу Белінського і про його

заперечення української культури⁴. Та коли тепер в Україні відкрито не визнають російську мову як другу в державі, то я із жахом розумію повстання на Донбасі (без бажання жителів неможливо було б усе організувати ззовні). І з жахом чую, що немає зараз вирішення, немає кінця. Замість союзу двох братів залишається громадянська війна майже на кшталт 1918–1920 рр.

Було б добре, якщо б люди культури піднялися над воюючими, та це навряд чи вийде.

Ось як я думаю і відчуваю. Щиро, як люблять писати американці, – Б. Єгоров⁵

Неділя, 22 лютого 2015, 18:42 +03:00

<...> Справа не в тому, сподобається мені Ваша позиція чи ні. Справа в тому, що ми розмовляємо. А щодо питання про російську як другу державну, то тут я пошлюся на лотманівську структурну поетику: в якій ситуації? Маю надію, що з часом Ви зрозумієте, що Путіну абсолютно начхати на російську мову, яка для нього, як для кедебіста часів розкладу КДБ, тільки засіб для виконання тих завдань, які дуже сильно нагадують настанови Сталіна і Гітлера. Це очевидно. <...> Я бажаю Вам усього самого доброго і благополучного – Ваше покоління це заслужило сповна.

Завжди Ваш Ігор Козлик

22.02.2015 20:37:35

<...> Путіна я по-іншому оцінюю, та суть не в цьому, насправді. Головне, аби не мордували Україну. І м'язи стискаються, і кров стукає від безсилля чимось допомогти.

⁴ Див.: Єгоров 1997.

⁵ Щодо подій в Україні Б. Ф. Єгоров писав також харківському колезі, д-ру філол. наук, проф. Лосієвському Ігореві, з люб'язної згоди якого наводжу два уривки із цих листів:

1) „Усе би добре, та Україна не дає спокою. Не знаю, як Ви, а я не бачу жодних варіантів на вирішення і завершення. А без завершення це безперервна війна й економічна розруха. Та історія часто давала успіх чудесам. Тож будемо надіятися. Знаєте, як у Лесі Українки: *Contra spem spero...* <...> Ваш Б. Є.” (лист від 13.VI.2014 р.);

2) відповідь Б. Ф. Єгорова на новорічні вітання від І. Я. Лосієвського в листі від 1.I.2015 р., де харківський колега висловив побажання, аби новий рік був „роком улюбленої праці («сродного труда», як казав наш Сковорода) <...> І щоб скоріше впало теперішнє кремлівське хамодержавство, яке прирекло на світову ізоляцію чудову країну”:

„Щиро дякую, дорогий Ігорю Яковичу! <...> з трагічним оптимізмом бажаю нам дожити до мирного часу! В мене, на відміну від Вас, більш складне ставлення до теперішньої Москви: мені Київ болісніший і страшніший від Москви. А головне – не бачу виходу з теперішньої ситуації.

Пропагую людські острови в брудному світі і працюю. <...> Будьмо живі! Ваш Б. Є.” (лист від 7.I.2015 р.).

Доводиться допомагати у своїй сфері. Випустив у „Літературних пам’ятках” том Б. Чичибабіна⁶, харківське видавництво „Фоліо“ замовило мені книгу про нього. І низка статей вийшли про Чичу <...>. Ваш Б. Є.

29 грудня 2015, 10:36

<...> як оптиміст маю надію, що Росія й Україна по-братньому зійдуться у слов’янському колі. Та як історик розумію, як довго ще світ це очікуватиме.

Ваш Б. Є.

26 жовтня 2016, 22:45

<...> те, що сьогодні відбувається між Росією й Україною – боляче відгукується в наших головах та серцях, і душа голосить: які б політики й екстремісти на чинили діяння, наш людський (і християнський!) світ не буде ненавидіти ближнього, наукове коло завжди буде в людському спілкуванні.

Будьте здорові! Б. Є.

11 січня 2019, 11:01

Дорогий Ігорю Володимировичу! <...> У важкі роки національних колотнеч так важливо творчим людям спілкуватися над сутичками і навіть приглушувати їх зверху...

16 січня 2019, 10:32

<...> Знову сплило моє переконання: творчі люди мають бути над сутичками. Нещодавно невдало намагався зануритися в соціально-політичну сферу. І. Лосієвський написав листа з різкими оцінками сучасної Росії, а я жваво відповів йому, пояснюючи себе – і, мабуть, образив: він не відповів на листа! Якщо лист не щез, пошукаю, надішлю Вам⁷.

---

⁶ Див.: Чичибабин 2013.

⁷ У надісланому мені Б. Ф. Єгоровим його листі І. Я. Лосієвському від 2.І.2019 р. пояснення його позиції були доповнені покликанням на пушкінський досвід: „Дякую, дорогий Ігорю Яковичу! <...> Сварю наш лад по всіх аспектах, але слухати лайку зі сторони – важко (це по-пушкінськи). А Ви зараз зі сторони, на жаль. І чомусь жодного слова про біди українські (а росіянину все ж таки трохи легше жити, ніж українцю). І головне – Крим. Він у мене багато років був у досаді. Аналогія – сталінські захоплення Східної Пруссії та Курил, за що мені все життя буде соромно, і проти чого відкрито говорю і пишу. З Кримом був перевертень (не захоплення, а викидання), та однаково протиповно. Тому, незважаючи на грубість, я все-таки дуже радію поверненню Росії. Добре знаю Крим, звичайно, він російський (ще і татарський). (Добре знав Донбас, дуже вболіваю, але що там тепер твориться – знаю суперечливими фрагментами).

Хай буде в нас *творча наснага!*⁸ Б. Є.

Проф. Єгоров Б. Ф., якому, коли ми познайомилися, вже було 72 роки, може слугувати позитивним прикладом багато в чому. Це була людина, яка майже до самої смерті провадила гранично активну, насичену, різноманітну культуротворчу діяльність на всьому просторі від Росії до США та Японії, постійно перебуваючи в інтенсивному русі:

„<...> усе літо цейтнот, і зараз зайнятий відчайдушно” (лист від 9.IX.2001 р.); „<...> вибачте за довге мовчання! <...> ці місяці в мене були цілком божевільні за інтенсивністю: суцільні роз’їзди (Смоленськ, Саратов, Тарту – Таллінн) з доповідями на конференціях і з опонуваннями, а березневий Пітер теж потішив трьома конференціями та двома дисертаціями (опонував – у квітні)” (лист від 25.III.2002 р.); „Вибачте, що відповідаю не відразу: був у Криму (!Пушкінська конференція>!) за державний рахунок і через це сильно занедбав відповіді” (лист від 31.V.2002 р.); „<...> я увесь семестр прокатався по Росії і Польщі (в Кракові, виявляється, Вас добре знають: я на Тютчевській конференції згадав Вашу книгу⁹: «А він у нас буває!»¹⁰) <...>” (лист від 16.I.2004 р.); „Я 1989 р. був «scholar»

Сумно і важко мені читати деякі Ваші думки і почуття, але ж розумію, що подібне відчуваєте і Ви. Гадаю, що більшість українців проти російського Криму, і це неперобутньо. Залишається людям доброї волі підійматися над почуттями і зміцнювати людський, культурний, науковий зв’язок одне з одним. Все-таки добра більше, ніж зла. Ваш Б. Є.”

Уточнення в дужках „по-пушкінськи” відсилає до відомого висловлювання з листа О. С. Пушкіна до П. А. В’яземського від 27.V.1826 р. із Пскова в Санкт-Петербург: „Ми у зносінах з іноземцями не маємо ні гордості, ні сорому – при англійцях морочимо Василя Львовича; перед M-me de Staël примушуємо Милорадовича відзначитися в музиці. Російський пан кричить: хлопче! забавляй Гекторку (данського жеребця). Ми регочемо і перекладаємо ці панські слова допитливому мандрівникові. Усе це потрапляє в його часопис і друкується в Європі – це гидко. Я, звичайно, зневажаю батьківщину мою з голови до ніг – та мені прикро, коли іноземець поділяє зі мною це почуття. Ти, що не на припоні, як можеш ти залишатися в Росії? Якщо цар дасть мені *волю*, то я місяця не залишуся” (Пушкін 1979). Василь Пушкін (1766–1830) – російський поет-класицист, дядько О. С. Пушкіна по батьківській лінії, його перший літературний наставник („Парнаський батько”). Граф Михайло Милорадович (1771–1825) – петербурзький генерал-губернатор.

⁸ Виділене курсивом у російськомовному оригіналі листа написано українською мовою.

⁹ Див.: Козлик 1997.

¹⁰ 18–19 квітня 1997 р. я, як український тютчезнавець, перебував у Кракові на Міжнародній науковій конференції з нагоди 70-річчя від дня народження проф. Ришарда

у Кеннан-інституті¹¹; надсилають мені тепер постійно свої матеріали” (лист від 5.IV.2005 р.); „<...> після різних мандрівок (остання: Варшава, недалеко від Вас! – конференція зі щоденників) засів на дачі з горою листів – відповідаю” (лист від 28.V.2005 р.); „У мене всуціль роз’їзди, перелічу тільки зарубіжні: квітень – початок червня – США, середина червня – Неаполь. <...>” (лист від 18.VIII.2010 р.); „<...> гину від найтерміновіших справ (попереду місяць великої роботи у Таллінні), єдина надія на стару формулу: До комунізму йдемо ледь-ледь, а прийдемо достоту. <...> Врахуйте, що я після Естонії ще декілька місяців буду в Америці, тому до осені вибуваю із зв’язку” (лист від 25.XII.2010 р.); „<...> приїхав (прилетів) з Америки, подався в наукові поїздки (конференції та спецкурси), побував в Естонії, Новосибірську, Москві, Парижі, Новгороді, Україні. <...> Та ще тягнувся шлейф справ після конференцій. Україною був зайнятий місяці два, крім двотижневої поїздки. Був у місті дитинства Лисичанську <...>, потім у Луганську, де конф. про земляка В. І. Даля, потім у Харкові: роблю разом з харків’янами том Б. Чичибабіна для «Літературних пам’яток». <...> 4-го лечу в Америку на пів року <...>” (лист від 25.II.2012 р.); „Я усі осінні місяці був у роз’їздах (Варшава, Саратов, Псков, Іжевськ, Красноярськ) – давно не було такої щільності, а зараз поки в Пітері. Будьмо живі і в 2016 році! Ваш Б. Є.” (лист від 12.XII.2015 р.).

У власних наукових дослідженнях Б. Ф. Єгоров завжди прагнув до об’єктивності, справедливості в оцінках та інформаційної точності. Це оприявнилося, зокрема, у нашій спільній роботі з підготовки його і моїх текстів до друку.

Перший такий епізод стосується його матеріалу для вказаного вище ювілейного збірника проф. Теплінського М. У надісланому варіанті тексту, згадуючи про непростий захист докторської дисертації Бориса Бухштаба (1904–1985) на філологічному факультеті Ленінградського університету в жовтні 1962 р., Б. Ф. Єгоров охарактеризував особистість проф. Базанова Василя (1911–1981) з негативного боку як такого, „що починав нормальним

Лужного (1927–1998), де виступив із доповіддю „Деякі питання подальшого вивчення лірики Ф. І. Тютчева” (див.: Козлик 1998).

¹¹ Інститут Кеннана (*англ.* Kennan Institute for Advanced Russian Studies, Kennan Institute) – провідний американський центр перспективних досліджень Росії та Євразії, створений 1974 р. на платформі Міжнародного центру імені Вудро Вільсона. Займається вивченням СРСР, пострадянської Росії та інших пострадянських країн.

літературознавцем <...>, а потім <...> продав совість, отримав чин членкора, став директором Пушкінського Дому...” (Егоров 1999а: с. 381)¹². Та коли ювіляр, попередньо прочитавши цей текст, повідомив про те, що згаданий Базанов показав себе у його власній долі зовсім по-іншому, то Борис Федорович у листі до мене від 1.IX.1998 р. попросив мене як відповідального редактора видання зробити в дужках таке доповнення:

При цьому В. Базанов був більш складною постаттю. <...>: він цінував учених старшого покоління, він міг безкорисливо допомагати молодим, наприклад, багато зробив для успішного захисту докторської дисертації М. В. Теплінського та його подальшого затвердження у ВАКу (Егоров 1999а: с. 381).

А отримавши надрукований збірник зі своїми спогадами, не приховував радості:

Спасибі велике, вельмишановний Ігорю Володимировичу, за чудовий збірник і за включення моїх спогадів. Буду рекламувати зб<ірн>к в ун-ті та Пушкінському Домі <...> Як відродно, що, незважаючи на всі наші фінансові труднощі, вдається видавати відповідні Festschrift’и¹³ на честь достойних учених та особистостей (лист від 6.XI.1999 р.).

Другий епізод пов’язаний із нашою спільною роботою, яка розпочалася у лютому 2015 р. з підготовки до публікації у IV випуску збірника статей „Султанівські читання” статті Б. Ф. Єгорова про Юрія Кузнецова і Бориса Чичибабіна¹⁴.

¹² В. Г. Базанов, д-р філол. наук (1948), проф., член-кор. АН СРСР (1962) з 1965 по 1975 рр. очолював Інститут російської літератури (Пушкінський Дім) АН СРСР, а в 1958–1968 рр. був головним редактором академічного журналу „Російська література” (рос. „Русская литература”).

¹³ Фестшріфт – від нім. Festschrift – святковий твір.

¹⁴ Борис Чичибабін (справжнє прізвище. Полушин, 1923–1994) – український російськомовний поет. Зазнав сталінських репресій. 1962 р. друкувався в журналі „Новий світ” (рос. „Новый мир”), редакцію якого очолював О. Т. Твардовський, а також в харківських і київських часописах і в самвидаві. Більшу частину життя мешкав у Харкові. 1993 р. нагороджений премією імені А. Д. Сахарова „За громадянську мужність письменника”. Юрій Кузнецов (1941–2003) – російський поет, прихильник антидемократичних, шовіністичних („патріотичних”) поглядів, рупором яких після розпаду СРСР були московські журнали „Наш сучасник” (рос. „Наш современник”),

Субота, 07 березня 2015, 23:18 +02:00

Дорогий Борисе Федоровичу!

Нарешті дібрався до Вашої статті про Б. Ч. та Ю. К. Прочитав з інтересом, хоча не все приймаю, але розумію (принаймні, стараюся зрозуміти). Я ніколи не приймав ні особистісно, ні „поетично” Ю. Кузнецова, і ще раз підтвердив це своє ставлення до нього, читаючи Вашу статтю (я, пам’ятаю, десь наприкінці 1980-х років навіть писав відповідь на якийсь виступ Кузнецова чи то в „Літературній газеті”, чи то в якійсь іншій з центральних радянських газет на кшталт „Книжного огляду”, яку, звичайно, не надрукували)¹⁵.

Та справа не в цьому. <...> у мене є конкретна пропозиція: я спробую сам переробити (у сенсі зменшення обсягу, зокрема за рахунок вилучення емоційних пасажів і проміжних мікрорисунків, і конкретного наукового виправлення в бік порівняльного аналізу) надісланий Вами <...> матеріал про Б. Ч. і Ю. К. в компаративний варіант з новою назвою (наприклад: „Борис Чичибабін і Юрій Кузнецов: вектори порівняльного аналізу поетичних світів”) і надішлю Вам його, так би мовити, на затвердження. Якщо текст Вас влаштує, я його надрукую російською мовою (усі анотації, включаючи україномовну й англійськомовну, я зроблю сам). Якщо ні, то на те нема ради.

Як Вам така пропозиція?

Усього доброго. З повагою І. Козлик

8 березня 2015, 22:42

Дорогий Ігорю Володимировичу,

звичайно, я буду радий друкові. Мені особливо буде приємно, що в улюбленій і багатостраждальній Україні. Але, звичайно, покажіть текст. І якщо можна, заберіть „вектор”: не люблю терміни. Просто б: „порівняльний аналіз”. <...> Ваш Б. Є.

6 червня 2015, 23:18

Дорогий Борисе Федоровичу!

Надсилаю Вам для затвердження і вичитки <...> скорочений варіант Вашої статті про Чичибабіна та Кузнецова. <...> Зверніть

„Москва”, „Молода гвардія” (рос. „Молодая гвардия”). Разом із П. Проскуріним, Ст. Куняєвим, В. Распутіним, В. Кожиним, О. Прохановим й ін. 1990 р. підписав так званий „Лист 74-х” (рос. „Письмо 74-х”).

¹⁵ Йдеться про мій відгук під назвою „Відповідь незбагненому поету” (рос. „Ответ непонятому понятому”) на публікацію: Кузнецов 1987.

увагу на виділені мною зеленим кольором місця – це мої вставки (особливо це стосується висновку на с. 20–21). <...> Є також питання: на с. 15 Ви вказуєте, що фактичний <незібраний> цикл Чичибабіна включає поезії 1960–1967 рр. І тут же в межах цього циклу вказуєте вірш „Уходить в нічь...”, написаний 1977 р. Так, може, датувати весь цикл 1960–1970 рр.? <...>

8 червня 2015, 22:43

Дякую, дорогий Ігорю Володимировичу!

Ваші зелені доповнення приймаю. Ваша пропозиція на с. 15 (у мене чомусь 16) знімається: була помилка, вірш „Уходить в нічь...” – 1966, а не 1977. <...>

Подібне, але вже у зв’язку з іншим виданням, через три роки:

Неділя, 17 червня 2018, 11:38 +03:00

Дорогий Ігорю Володимировичу!

<...> За допомогою київських колег написав ювілейний нарис „Тургенєв і Україна”. Подивіться, може, будуть якісь зауваження. <...> Б. Є.

Третій епізод тісної спільної роботи стосується товариша Б. Ф. Єгорова з м. Балашова, проф. Вахрушева В. С.¹⁶. Завдяки Борису Федоровичу, який прагнув налагоджувати особисті зв’язки між ученими різних країн, я познайомився з Володимиром Серафимовичем (знову ж таки епістолярно) 2004 р., після того, як Б. Ф. Єгоров передав балашовському колезі надрукований роком раніше мій навчальний посібник для студентів із західноєвропейської літератури середньовічної цивілізації. Як наслідок, у нас із В. С. Вахрушевим налагодилися добрі товариські стосунки, які продовжувалися аж до його смерті. Але й після цього, так би мовити, вахрушевська тема не зникла з нашого з Б. Ф. Єгоровим професійного спілкування.

---

¹⁶ Володимир Вахрушев (1932–2011) – російський літературознавець, д-р філол. наук, проф. Працював у Балашовському інституті Саратовського державного університету імені М. Г. Чернишевського (сьогодні Балашовський інститут Саратовського національного дослідницького університету імені М. Г. Чернишевського), де читав лекції з античної та зарубіжної, зокрема української, літератури, з країнознавства і віршознавства. Вільно володів англійською, французькою та німецькою мовами, а польську, українську та словацьку знав тією мірою, яка дозволяла працювати з оригінальними текстами на цих мовах.

6 червня 2020, 11:28

Дорогий Борисе Федоровичу!

Прочитав Ваш матеріал про В. С. Вахрушева¹⁷, з котрим Ви мене свого часу познайомили і з котрим ми навіть обмінялися декількома листами. Шкода, що я не бачив цей Ваш текст раніше. Я звернув увагу на статтю В. С. Вахрушева „Про метамову гуманітарної наукової думки” <рос. „О метаязыке гуманитарной научной мысли”>, про яку Ви написали, що вона не надрукована. Я б її надрукував у 9 випуску „Султанівських читань” (він вже щойно вийшов). Наступний 10 випуск вийде десь у квітні-травні 2021 року. Може, там її надрукувати? Але для цього я повинен мати текст цієї праці. До того ж можемо надрукувати статтю в оригіналі, а можемо і в перекладі українською мовою (для більшої ваги як іноземну публікацію). Що Ви з цього приводу думаете? Можна дати коментар до цієї роботи з надісланого Вами тексту (с. 8–9). <...> З повагою І. Козлик

8 червня 2020, 13:03

<...> статтю В. С. Вахрушева добре б видати у перекладі у Вас! Мені подобається Ваша ідея. А російською видати її у мене є план: думаю з його рідними підготувати до 90-ліття (2022 р.) збірник його статей і листів. Якщо, до речі, до його листів до Вас можна зробити фото, то я дуже був би радий одержати їх для публікації. Надрукувати для Вас (та й для себе!) його статтю – не знаю, чи знайду час, сканувати простіше, але для цього треба почекати дозволу ходити вулицями¹⁸, в мене немає свого сканера.

Усього доброго! Б. Є.

8 червня 2020, 15:45

Дорогий Борисе Федоровичу! <...> Я сам перекладу статтю В. С. Вахрушева українською мовою та видам її у наступному 10 випуску „Султанівських читань” у 2021 році. Але мені потрібно отримати текст. <...> Чиніть, як виходить. І чим скоріше, тим краще, аби я міг спокійно з ним попрацювати. <...> Надсилаю в цьому листі відскановані (в pdf) листи В. С. Вахрушева. <...> З повагою І. Козлик

---

¹⁷ Див: Егоров 2013а.

¹⁸ Йдеться про карантинні обмеження, впроваджені у зв'язку з пандемією коронавірусу COVID-19.

16 червня 2020, 12:12

<...> Дуже радий листам В. С. Вахрушева до Вас: дуже хочу їх надрукувати у зб. пам'яті В. С., сподіваючись на Вашу згоду. Запитав доньку В. С. : чи збереглися листи до нього? Адже можна було б видати Листування – і моє, і Ваше. <...> Б. Є.

Неділя, 16 серпня 2020, 18:54 +03:00

Дорогий Борисе Федоровичу!

Написав вступ до публікації українською мовою статті Вахрушева в „Султанівських читаннях” 2021 року.

Надсилаю Вам цей текст російською мовою, щоб Ви подивилися і схвалили. Може, щось важливе потрібно додати. Після Вашого схвалення перекладу українською мовою. <...>

17 серпня 2020, 21:36

Дорогий Ігорю Володимировичу,

дякую! Вступ хороший. Я б додав, що захопливий В. С. надто розширив роль гри, всюди її включає; але Ви можете і не погоджуватися з цим зауваженням. <...> Запитуйте, якщо виникнуть питання. Б. Є.

29 серпня 2020, 09:03

<...> Український варіант преамбули до публікації статті В. С. Вахрушева українською мовою майже закінчив. <...> До речі, українська преамбула буде відрізнятися від російської преамбули: я дописав для першої фрагмент про зв'язки В. С. з Україною, вийшло дуже непогано. <...> З повагою І. Козлик

29 серпня 2020, 11:23

А в російському варіанті теми „В. С. і Україна” не буде? Не добре. Це і взагалі цінно, і конкретно тут: стаття підготовлена українським ученим, він публікує статтю також українською... Б. Є.

Субота, 29 серпня 2020, 12:25 +03:00

Немає проблем. Я просто не був переконаний, наскільки це доречно у російському виданні. Раз доречно, значить буде тема „Вахрушев і Україна”.

З повагою І. Козлик

29 серпня 2020, 13:11

Дуже добре!!

Boris Egorov

Середа, 9 вересня 2020, 14:35 +03:00

Дорогий Борисе Федоровичу!

Матеріали про В. С. надіслав його дочці.

Український варіант статті В. С. і моєї преамбули до неї теж майже (крім остаточної верстки, звичайно) готові. <...> Щойно вийде, відразу ж надішлю Вам і дочці В. С.¹⁹ <...> З повагою І. Козлик

Важливою складовою повсякденності вченого є обмін з колегами науковими публікаціями (книгами, статтями), їхнє читання й аналіз. Насичену роботу у цьому напрямі здійснював і проф. Єгоров Б. Ф., який не просто читав мої праці, а й популяризував у своєму оточенні, на російському гуманітарному просторі²⁰, а також намагався сприяти їхній публікації в російських виданнях. Не завжди вдавалося замислене, та з боку Бориса Федоровича була ініціатива, робилися активні кроки, затрачувалися час і зусилля (навіть без надії на успіх).

20.ІІІ.2001 р.

Дорогий Ігорю Володимировичу,

я без Вашого відома забрав у „Воплях” Вашу статтю (я сидів у Москві): „Ми друкувати не будемо, віддамо йому” – „Краще віддайте мені, я прилаштую її в Пітері”. Якщо відродиться „Russian Studies”²¹, то надрукую її там. Не заперечуєте? <...>

---

¹⁹ Див.: Вахрушев 2021; Козлик 2021. Дочці В. С. Вахрушева, д-ру філол. наук, доц. Людмилі Комуцци (Татару) pdf вказаних публікацій я переслав по e-mail у червні 2021 р. Та Борис Федорович нічого цього, на жаль, вже не побачив.

²⁰ З цією метою у 2001–2006 рр. він надрукував у російських виданнях 8 оглядів під загальною назвою „Новинки з глибинки” (рос. „Новинки из глубинки”; див.: Дмитриев 2016: с. 52 (№ 414), 55 (№ 427), 56 (№ 432), 58 (№ 441), 60 (№ 459), 62 (№ 478), 64 (№ 490), 67 (№ 515).

²¹ „Russian Studies” – щоквартальник російської філології та культури. Виходив у Санкт-Петербурзі в 1994–2001 рр. Моя стаття „Теоретичні проблеми філософської лірики” (рос. „Теоретические проблемы философской лирики”) не була надрукована в цьому виданні, бо воно припинило своє існування через відсутність фінансування, натомість була надрукована 2002 р. в 13 номері київського журналу „Collegium”.

9.IX.2001

<...> Дуже вдячний Вам за Ваші надсилання: і за „Сучасність”, і за „Будувати власне життя...”²² („не” зрозуміла, нічого страшного²³). <...> Б.Є.

25.III.2002

<...> Аби хоч якось ознайомити народ з новими доброї якості працями, я створив рубрику „Новинки з глибинки” у воронезькому журналі „Філологічні записки” і вже надіслав перший огляд, де на цілу сторінку розповів про Ваші обидва посібника (Середні Віки та Відродження) з побажанням у кінці – добре б перекласти російською і розповсюдити в російських вишах. Мені дуже сподобалися Ваші книги²⁴. <...> Б. Є.

У судженнях Б. Ф. Єгорова про мої друковані роботи наявні не лише оцінки і враження, а й інтерес до важливих питань вивчення тих чи інших літературознавчих тем, а також стану викладання літератури в навчальних закладах.

31.V. 2002

Дорогий Ігорю Володимировичу, дякую за цікавого листа і за статтю „Філософський контекст...”²⁵. Цвєтаєвою я ніколи толком не займався, тому дуже пізнавально мені особливо – контекст німецький. <...>

---

²² Йдеться про мої статті: Козлик 2001b; Козлик 2001a.

²³ Йдеться про таке місце зі статті „Будувати власне життя за книжкою просто неможливо”: „Натомість чітке усвідомлення самоцінності мистецтва як самопідставного явища (те саме, що література як мистецтво слова), яке <не> вимагає для свого сприйняття й розуміння порівняння з нехудожньою сферою...” (Козлик 2001a: с. 30), – тут було пропущено частку „не”, що суттєво спотворювало сенс висловлювання.

²⁴ Див.: Егоров 2002. Тут же на с. 256–257 є відгук на російськомовну книгу проф. М. В. Теплінського „П’ятнадцять літературознавчих сюжетів...” (Теплинский 2002). І це не випадково, про що Б. Ф. Єгоров написав мені у листі від 31.V.2002 р.: „Марк Веніамнович <Теплінський> (привіт йому!) надіслав мені свою цінну спогадами книгу <«П’ятнадцять літературознавчих сюжетів...»>. Я дуже-дуже ратую за мемуари нашого покоління – адже є унікальні відомості! <...>”.

²⁵ Йдеться про статтю: Kozłuk 2001.

14.IX. 2003

Дорогий Ігорю Володимировичу, вітаю і дякую!²⁶

Дуже добре розширили. Гадаю, акцент на спілкуванні (питання-відповіді, *resum controle*, величезна бібліографія, зокрема важливі для студентів розділи „...і Україна”) буде вельми цінним у житті підручника. <...> Б. Є.

5.IV.2005

<...> прочитав дискусію на круглому столі²⁷. Дякую, цікаво. З Ваших ідей мені найбільше сподобалась щодо зв'язку зарубіжних літератур з іншими предметами, – „не показувати, а використовувати”... Це взагалі важливе положення²⁸.

Господи, а як мало школярам дається із зарубіжних літератур! Єдиний вихід – створювати в старших класах окремі школи чи профілі: гуманітарний, фізико-математичний, хіміко-біологічний. А нові предмети можливі лише за такої спеціалізації (дивуюся, втім, – що таке кентавристика²⁹? перший раз чую! кого ж це зрошують?!³⁰).

---

²⁶ Йдеться про видання: Козлик 2003.

²⁷ Див.: Козлик 2005а.

²⁸ Мається на увазі таке моє висловлювання на круглому столі: „Під час вивчення зарубіжної літератури зв'язки з іншими предметами треба, на мою думку, не *показувати*, а *використовувати*, бо так звані міжпредметні зв'язки належать до технології діяльності. *Показувати* (тобто робити доступним для сприйняття) треба художній світ твору, і саме твір (завдяки і його літературознавчим дослідженням) підказує учителеві, матеріали яких інших предметів треба долучати до того, щоб створити те інформативно-комунікативне поле, яке необхідне для налагодження індивідуального контакту учнів саме з цим твором” (Козлик 2005а: с. 6–7).

²⁹ Кентавристика – міждисциплінарний напрям, культурно-філософський метод і навчальна дисципліна, що ґрунтуються на принципі доповнюваності / комплементарності творця сучасної фізики, данського фізика-теоретика Нільса Бора (1885–1962), який поширив цей принцип на всі сфери знання і життя. Родоначальником кентавристики як нової дисципліни є російський історик і популяризатор науки, письменник Даниїл Данін (справжнє прізвище. Плётке, 1914–2000), який визначив її як „спробу науки” (вслід за назвою поезії М. Цветаєвої 1924 р. „Спроба ревності” / *рос.* „Попытка ревности”). Кентавр як метафора поєднання непокерованого, на думку Д. Даніна, належить не до варіанта діалектичної боротьби протилежностей та їхньої єдності, а навпаки, торкається поєднання двох іпостасей (наприклад, художнього та науково-логічного мислення) в режимі толерантності / примирення, без боротьби, без підкорення (придушення, знищення), без взаємоусунення („і-і” замість „або-або”), здатного породжувати щось дійсно нове. Д. Данін вважав, що навряд чи потрібно виховувати вузьких спеціалістів, зате дуже корисно виховувати дітей кентаврично, бо це розвиває асоціативне мислення та самоіронію, необхідні для розвитку серйозної пізнавальної діяльності. (Див.: Горянин 1998). З 1994 р. Д. Данін, як професор на кафедрі історії науки Російського державного гуманітарного університету (РДГУ, Москва), читав курс лекцій з кентавристики, а 1996 р. побачив світ

28.V.2005

<...> Дякую Вам за цікаву статтю в „Російській словесності”³¹. Дуже добре руйнуєте марксистське „дзеркало”, лише варто було відразу висловити застереження, що в анти-мімезисі має бути міра; в мистецтві повинні бути „шматки” діяльності, інакше – хаос, усілякі постмодернізми. Добре, що Ви, хоча б побіжно, кажете про непросту сутність мімезису (добре б дати покликання на „Мімезис” тьмуцого німця – як його? – випало ім’я!³²). <...> Б. Є.

3.VI.2006

Дорогий Ігорю Володимировичу, через тайфун заходів на мою честь³³ я продовжую уривками читати гору надісланих книг і статей <...>, та все ж читати вдається, я на минулому тижні закінчив Вашу методологічну статтю <...>, а тут отримав Вашу другу статтю <...>

Щодо статті про нову російську літературу в Україні³⁴. Добре. Дуже гарний задум – створити академічну історію літератури. Дуже добрий і зручний термін „російськомовний”. Важко буде розібратися у всьому комплексі відмінностей російськомовної літератури в Україні від „великої” рос. літ. – та це цікаво й важливо. Дуже важливо також зайнятися і більш дрібними характеристиками (регіоналізація). Тут багато нового: скажімо, єврейський вплив в Одесі.

Зауваження одне. Ви схильні всю рос. л-ру вважати „структурною складовою українського літературного процесу” (с. 149). Навряд чи так. Те ж одеське коло ХХ століття, яке, по-моєму, розвивалося поза укр. літ. процесом. Чи такі кияни, як Булгаков. Інша справа: знайти все ж вплив на них укр. культури. Більш просто знайти українське в Ушакова, Чичибабіна, Заславського³⁵.

„Вісник РДГУ” (рос. „Вестник РГГУ”, вип. 1), повністю присвячений досвіду „поєднання непоєднуваного”. З 2000 р. у зв’язку зі смертю Д. Даніна викладання кентавристики було згорнуто.

³⁰ Тут важить не відтінок іронії щодо кентавричної новації в системі навчальних предметів, а увага Б. Ф. Єгорова до того, що відбувається в сучасній сфері вишівської та шкільної освіти.

³¹ Йдеться про статтю: Козлик 2005b.

³² Йдеться про книгу: Ауэрбах 1976. (1-е видання „Mimesis. Dargestellte Wirklichkeit in der abendländischen Literatur” побачило світ 1946 р.).

³³ Маються на увазі заходи з нагоди 80-річчя від дня народження проф. Єгорова Б. Ф.

³⁴ Див.: Козлик 2006a.

³⁵ Йдеться про російськомовних письменників України: поета і прозаїка Миколу Ушакова (1899–1973), послідовника Тараса Шевченка та Павла Тичини, перекладача

Тепер про методологічний опус³⁶. Стаття чітка і до діла. Однак я, який вже 20 років не відкривав жодної теоретичної книги, безнадійно відстав – адже майже всі сучасні згадані Вами імена мені не знайомі. На жаль, теорія і методологія вже не в моїй компетентності. На мій погляд, Ви „маєте рацію”³⁷ у полеміці з С. Абрамовичем³⁸, а я ж жодного його рядка не читав!

Та ззовні Ваші позитивні, творчі ідеї викликають, безперечно, схвалення.

Приємні Ваша компетентність, живий стиль, добрий гумор („так тепер носять”).

Загалом – дуже добре, що Ви, один з небагатьох, займаєтесь методологією, і вкрай відродно побачити, що українці видали Гейзінгу та Гадамера³⁹. <...> Б. Є.⁴⁰

18 серпня 2010, 20:13

Дорогий Ігорю Володимировичу, ось коли я тільки дібрався до Вашої книги, одержаної в березні⁴¹. <...> Книга (брошура) дуже сподобалася. Чесно про Виноградова⁴², добре про Бахтіна, дуже

російською мовою Івана Франка, Лесі Українки та інших українських авторів, редактора російськомовних видань творів Т. Шевченка (1939, 1949–1956), М. Коцюбинського (1951); київського поета Риталія Заславського (1928–2004), упорядника першої російськомовної антології української дитячої поезії і багаторічного редактора відділу поезії київського російськомовного журналу „Радуга”. Про Б. Чичибабіна див. покликання 17.

³⁶ Див.: Козлик 2006b.

³⁷ Цей вислів у російськомовному оригіналі листа подано українською мовою.

³⁸ Згадана полеміка стосується питань про зміст поняття „література”, про поліфункціональність словесного мистецтва, про історичну свідомість і засади дешифрування літературно-художніх творів, про літературний постмодернізм, про східну та західну культурні традиції. Семен Абрамович (народ. 1945) – український літературознавець, д-р філол. наук, проф. 2006 р. очолював кафедру гуманітарних наук Чернівецького торгово-економічного інституту Київського національного торгово-економічного університету. На даний час працює на кафедрі слов'янської філології й загального мовознавства Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

³⁹ Див.: Гейзінга 1994; Гадамер 2001.

⁴⁰ Це останній традиційний (написаний на папері і відправлений поштою) лист, який я одержав від Б. Ф. Єгорова. У подальшому ми перейшли виключно на електронну пошту.

⁴¹ Див.: Козлик 2010. Олексій Чичерін – (1900–1989) – східнослов'янський літературознавець, д-р філол. наук (1957), проф. (1958). З 1948 р. працював у Львівському державному університеті імені Івана Франка завідувачем (1948–1973) і професором (1973–1989) на кафедрі світової літератури. Досліджуючи стиль як художню закономірність, особливу увагу приділяв аналізу поетичного мовлення. Деякі праці опубліковані німецькою, румунською, французькою, латвійською, арабською та іншими мовами.

⁴² Віктор Виноградов (1895–1969) – російський філолог-мовознавець, русист, акад. АН СРСР.

добре про Лотмана. Про Левідова нічого не можу сказати, не знаю його⁴³. Завжди цінував О. В. Чичеріна, тому радий хорошій книзі, та ще в якій подана бібліографія.

Зверніть увагу на дрібну, але прикру помилку на с. 9. Звідки взявся опонент Нусієв? Немає такого! це відомий москвич І. М. Нусінов, який незабаром потім потрапив у ГУЛАГ⁴⁴.

(Чи знаєте, що Ю. М. Лотман не злюбив Чичеріна за його спогади? Йому здалося, що Ч. лукаво замащує своє високе дворянське походження, прагнучи виглядати радянським. Може, і не без цього...).

Усього Вам доброго! Ваш Б. Є.

26 жовтня 2016, 22:45

Спасибі, дорогий Ігорю Володимировичу!

З вдячністю одержав Вашу книгу, перевірів – добре

⁴³ Олександр Левідов (1895–1968) – російський учений-педагог, кандидат педагогічних наук (1941; тема дисертації „Проблема методології курсу літератури XIX ст.”). 1947–1949 рр. працював в Державній публічній бібліотеці ім. М. Є. Салтикова-Щедріна (нині Російська національна бібліотека, Санкт-Петербург). Його книги „Автор – образ – читач” (рос. „Автор – образ – читатель”, Ленінград, 1977; 2-ге вид. – 1983) та „Література і дійсність” (рос. „Литература и действительность”, Ленінград, 1987) присвячені базовим навикам читання художньої літератури і продовжують традицію „Порадника з читання поетичних творів з додатком приміток і стислого підручника теорії поезії для чоловічих і жіночих навчальних закладів (за Л. Еккардтом)” В. Острогорського (1 вид. – 1875; останнє 5-те вид. – 1911). Віктор Острогорський (1840–1902) – російський педагог, літератор, суспільний діяч. 1878–1885 рр. був редактором санкт-петербурзького журналу „Дитяче читання” (рос. „Детское чтение”). Людвіг Еккардт (1827–1871) – німецький педагог й естетик, доцент Університету в Берні (1848–1858). Саме йому належить первісне авторство зазначеного порадника до читання „Anleitung dichterische Meisterwerke zu lesen” (1857). В. Острогорський переклав цю книгу, доповнив та істотно переробив її.

⁴⁴ Ісаак Нусінов (1889–1950) – радянський літературознавець, лінгвіст, професор. 1914–1917 рр. вивчав літературу в Італії та Швейцарії. З 1922 р. в МДУ ім. М. В. Ломоносова читав курс із західноєвропейської літератури та на єврейській лінгвістиці Другого МДУ – з єврейської літератури. Викладав також в Інституті червоної професури, був завідувачем кафедри єврейської літератури в МДПІ ім. В. І. Леніна. Був членом Єврейського антифашистського комітету, редколегії Літературної енциклопедії 1929–1939 рр. Активно критикував творчість М. Булгакова. Багаторазово звинувачений у різних „ухилах”, під час боротьби з космополітизмом зазнав переслідувань: 1947 р. за участі О. Фадєєва та М. Тихонова у пресі була організована показова кампанія проти його книги „Пушкін і світова література” (1941, рос. „Пушкин и мировая литература”), звинуваченої в антипатріотизмі й упадінні перед Заходом. Арештований 1949 р., помер у в’язниці під час слідства. Посмертно реабілітований. 1945 р. в Московському міському педінституті виступав офіційним опонентом на захисті кандидатської дисертації О. Чичеріна „Виникнення роману в Росії та на Заході на межі XVIII–XIX століть” (рос. „Возникновение романа в России и на Западе на рубеже XVIII–XIX веков”).

відкривається⁴⁵. Назви розділів дуже цікаві і заманливі (одна алгоритмізація при О. В. Чичеріні чого вартує!⁴⁶). На жаль, читати посправжньому буду нескоро – найближчі тижні щільно зайняті завершенням тритомника мого листування з Ю. М. Лотманом. Але обов'язково займуся. Адже давно не занурювався в українське мовлення. І дуже хочеться побачити не тільки факти, а й настрої, душу колеги. <...>

17 грудня 2016, 21:59

Дорогий Ігорю Володимировичу,

ось до Нового Року зміг уривками прочитати велику частину Вашої книги. Дуже гарне враження.

Чудова Ваша увага до колег. Розкриваєте для молодших спадщину (добре звучить цей термін, ще сильніше – спадкоємність⁴⁷).

А сердечно мені найближче лірика, особливо „Мирося”⁴⁸. Може, тому, що мені це дуже особисте, дуже подібне (може, Ви читали мій нарис про Таню Усакіну?⁴⁹). <...> Б. Є.

17 грудня 2016, 23:07

Дорогий Борисе Федоровичу! <...> Нарис Ваш про Тетяну Іванівну Усакіну я читав. <...> Читайте далі книгу. Там є ще багато цікавого, включаючи останню статтю про мого старшого друга доктора медичних наук, професора Леоніда Гольдштейна. До речі, я сьогодні, розбираючи на прохання його вдови його бібліотеку, знайшов брошуру театру Моссовета, підписану Гольдштейну словами: „Льонічці Гольдштейну від друзів голубого дитинства

---

⁴⁵ Див.: Козлик 2016.

⁴⁶ Йдеться про статтю „Алгоритмізація як один із видів методологічної роботи в літературознавстві (на матеріалі наукової спадщини професора О. В. Чичеріна” (Козлик 2016: с. 48–56).

⁴⁷ У російськомовному оригіналі листа слова „спадщина” та „спадкоємність” подані українською мовою.

⁴⁸ Йдеться про етюд „Мирося (Фрагмент не-спогадів)” (Козлик 2016: с. 181–183), присвячений Мирославі Медицькій (1978–2010) – канд. філол. наук, доц. кафедри світової літератури ПНУ імені Василя Стефаника, яка померла у віці 32 років. 2005 р. захистила дисертацію на тему: „Творчість Станіслава Виспянського та українська література кінця XIX – початку XX століття: рецепція і типологія” (див.: Медицька 2005; однойменна монографія вийшла 2008 р. – див.: Медицька 2008).

⁴⁹ Див.: Егоров 2013b. Тетяна Усакіна (1931–1966) – канд. філол. наук, доц. кафедри російської літератури Саратовського державного університету ім. М. Г. Чернишевського, яка пішла з життя у віці 35 років. 1959 р. захистила дисертацію на тему: „М. Є. Салтиков-Щедрін і суспільно-літературний рух 40-х років XIX століття” (рос. „М. Е. Салтыков-Щедрин и общественно-литературное движение 40-х годов XIX века”; див. також посмертне видання: Усакіна 1968).

Фаїни та Ростіка”⁵⁰. І підписи: Ф. Раневська і Р. Плятт. Судячи з почерку, писала Фаїна Раневська. Мені здавалося, що я про проф. Гольдштейна все знав (адже я про нього видав книгу, з якої передрукував вказану вище статтю⁵¹), та виявилось, що я ще не все знав. <...>

19 грудня 2016, 17:23

Дякую, дорогий Ігорю Володимировичу!

Я про Гольдштейна раніше прочитав – а Фаїна і Ростік – приголомшливо! Де ж у них спільне дитинство? Я не знав, що Раневська і Плятт могли починати життя в Харкові⁵². (В цілому Ваша стаття мені не сподобалася: цінні уривки з листів друзів – а де ж сам Гольдштейн – про нього майже нічого). Мені були б цікаві харківські матеріали – люблю Харків, чи знаєте мою статтю про „душу Харкова”?⁵³ Писав ще до жаклих національних конфліктів, тому в мене жодного слова про російсько-українські проблеми. <...>

19 грудня 2016, 21:19

Дорогий Борисе Федоровичу!

Метою статті, яка Вам не сподобалась, було охарактеризувати особистість через коло її спілкування. Такою була моя первинна і єдина настанова. Спочатку ця стаття була надрукована в книзі про Гольдштейна, половину якої складають світлини, які, як я розумію тепер, вкрай необхідні для розуміння статті. Там є багато Харкова. Якщо знайду pdf книги, надішлю Вам⁵⁴. <...>

23 грудня 2016, 18:19

Дорогий Ігорю Володимировичу!

Із задоволенням і користю проштудіював книгу – дуже, дуже добре! Якби в нас більше народжувалося таких істориків-архівістів, як Ви, скільки б пам’ятей зберегло людство!

Буду своїм учням наводити книгу як приклад тісного поєднання бібліографії з біографією. <...> Б. Є.

⁵⁰ У російськомовному оригіналі: „Лёничке Гольдштейну от друзей голубого детства Фаины и Ростика”.

⁵¹ Див.: Козлик 2011.

⁵² Ф. Г. Раневська (1896–1984) та Р. Я. Плятт (1908–1989) не починали життя в Харкові: перша народилася в Таганрозі, другий – у Ростові-на-Дону. Вислів „друзі голубого дитинства” стосується чогось іншого, що з’ясувати не вдалося.

⁵³ Див.: Егоров 2012.

⁵⁴ 20.XII.2016 р. Б. Ф. Єгоров одержав pdf цієї книги.

Окрема тема нашого спілкування в останні три роки життя Б. Ф. Єгорова пов'язана з особистістю і працями харківського літературознавця-русиста Л. Г. Фрізмана⁵⁵, з яким ми обоє були добре знайомі. Бориса Федоровича і Леоніда Генріховича поєднував Харків, інтерес до творчості Б. Чичибабіна, участь у спільних науково-дослідних проєктах, зокрема пов'язаних із виданням творів харківського поета тощо. Останні два роки були дуже плідними в житті Л. Г. Фрізмана, й це породжувало у мене нові задуми, з якими я ділився зі своїм старшим колегою. Так, Б. Ф. Єгоров підтримав мою ідею написати розгорнуті аналітичні рецензії на дві книги Л. Г. Фрізмана: книгу спогадів і фундаментальну монографію про Франка-критика⁵⁶.

10 грудня 2017, 20:58

<...> Добре, що відгукуєтесь на книги Л. Г. Фрізмана. Я якраз читаю про Франка. Гарно, тільки дарма він Франка робить головним українцем! Скажімо, хтось наполягав би, що у нас головний не Пушкін, а Толстой. Навіщо так? <...>

31 грудня 2017, 20:16

Я зараз за поштовокм книги Л. Фрізмана зайнявся Іваном Франком і знайшов у нього гарні вірші:

З Новим роком, браття милі,
В новім щастю, в новій силі
Радісно вітаю вас...⁵⁷

<...> З Новим роком! Б. Є.

---

⁵⁵ Леонід Фрізман (1935–2018) – український літературознавець, фахівець з історії російської літератури та суспільної думки XIX–XX ст., з питань романтизму і поетики літературних жанрів, д-р філол. наук (1977), проф. (1980). З 1965 р. працював у Харківському державному педагогічному інституті (тепер університет) ім. Г. С. Сковороди, зокрема завідувачем кафедри російської і зарубіжної літератури (1994–2010). Він був першим опонентом на захисті моєї кандидатської дисертації з творчості Ф. І. Тютчева, який відбувся 23.IV.1990 р. у Києві, в Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР (нині НАН України).

⁵⁶ Йдеться про книги: Фрізман 2017b; Фрізман 2017c.

⁵⁷ Б. Ф. Єгоров цитує перші рядки 1-ї строфи „Пролога” з поеми І. Франка 90-х рр. XIX ст. „Коваль Бассім. Арабська казка” (Франко 1976: с. 91).

Однак новий рік приніс сумну подію – 27 червня, на піку своєї творчої активності, раптово помер проф. Фрізман Л. Г., про що майже відразу Б. Ф. Єгорову повідомив проф. Лосієвський І. Я.:

Середа, 27 червня 2018, 14:33 від Ігор Лосієвський
Дорогий Борисе Федоровичу!

Годину тому пішов з цього життя Леонід Генрихович.

Сталося це в басейні, деталей не знаю, мені тільки-но зателефонували. В басейн Л. Г. ходив щотижнево хоча б один раз, багато років. В останній час він був у відмінній фізичній та творчій формі, весь у Коржавіні⁵⁸: зібрав унікальну кількість джерел, друкованих і електронних, багато матеріалів надіслали архіви, бібліотеки, постійно контактував з донькою поета, у якому знайшов видатного і навіть великого публіциста. Деякі матеріали ще надійдуть, пошта працює справно, а читати нікому... Почав писати книгу, мабуть, надсилав Вам окремі розділи. Скидається на те, що Коржавін і забрав його з собою, там і наговоряться. Тиждень тому – впродовж декількох днів – Льосік не брав слухавку, ми занепокоїлися, та я так вірив у нього, що просто попросив обізватися по електронці, припустивши, що це поломка на лінії. Так воно і було, але вийшов перший дзвіночок. А другий – смерть Коржавіна. Л. Г. встиг розповісти мені про те, що Ви з ним обмінялися листами на цю сумну тему. А я знайшов у старому записнику свій, зовсім забутий мною вірш-портрет Коржавіна⁵⁹ і вчора вперше прочитав Л. Г. І сказав Наталці⁶⁰, що голос у нього напрочуд гарний, неймовірно бадьорий, молодий, і світла голова, як у тридцятилітнього.

Яке напрочуд плідне, гарне ЖИТТЯ! <...>

27 червня 2018, 22:08

Дорогі колеги!

Струснула важка звістка. Багато років спілкування, чи не пів століття. І дивна, ні на що не подібна унікальність: чи не єдиний з близьких моїх колег, котрого дуже сильно супроводжували негативні ореоли. В молодості страшне обмовлення його (як людини)

⁵⁸ Останній науковий проект Л. Г. Фрізмана стосувався творчості поета-емігранта, киянина за народженням Наума Коржавіна (1925–2018), який помер на п'ять днів раніше, 22 червня, в м. Дарем (Північна Кароліна, США). Л. Г. Фрізман встиг завершити тільки перший том, який і був посмертно надрукований у вигляді монографії завдяки старанням його учениці, д-ра філол. наук, проф. Олени Андрущенко. (Див.: Фрізман 2018).

⁵⁹ Йдеться про присвячену Н. Коржавіну поезію І. Лосієвського 1994 р. під назвою „Поет на пляжі” (рос. „Поэт на пляже” – див.: Лосиевский 2019: с. 20).

⁶⁰ Наталія Лосієвська (1955–2021) – дружина І. Я. Лосієвського.

М. Г. Зельдовичем⁶¹, з яким я теж був багато років близький (неодноразово я просив у Л. Г. пояснення; у пізніших мемуарах він розкрив і своє ставлення⁶²). Різка критика Ю. М. Лотманом Л. Г. як літературознавця та публікатора⁶³, далі ще різні відзиви москвичів... На цьому тлі я потім дуже тісно став спілкуватися з Л. Г., вбачаючи мінус лише психологічні дрібнички, але ніяк не чорні мазки. Висновки: світ учених творців дуже складний, іноді неприйняття колег переходить розумні межі; а оцінку особистості варто давати, насамперед, оцінюючи результати її творчості. Тут Л. Г. поза підозр і докорів.

Будьмо живі! Ваш Б. Є.

Вівторок, 24 липня 2018, 12:56 +03:00

Дорогий Борисе Федоровичу!

Надсилаю текст статті про мемуари Фрізмана. Перед тим, як буду вносити остаточні правки та надсилати до друку, хотів би отримати Ваші міркування про написане.

З повагою І. Козлик

Четвер, 10 січня 2019, 13:58 +03:00

Дорогий Борисе Федоровичу!

<...> Повідомляю, що нарешті побачив світ у Києві ювілейний 29–30 номер журналу „Collegium”, де на с. 340–354 є моя велика україномовна стаття-рецензія про два видання спогадів покійного Леоніда Генріховича Фрізмана⁶⁴. До речі, у цьому ж номері на с. 37–45 надрукований і Ваш харківський щоденник. <...> І мене це дуже тішить. <...>

---

⁶¹ Мойсей Зельдович (1919–2008) – український літературознавець, д-р філол. наук (1969), проф. (1972). Вивчав проблеми реалізму, філософську і літературно-естетичну спадщину класиків марксизму-ленінізму, російських революційних демократів, питання теорії, історії та методології літературної критики. У 1948–1998 рр. працював на кафедрі історії російської літератури Харківського державного університету імені О. М. Горького (сьогодні Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна). З 1998 р. жив у Польщі.

⁶² Див.: Фризман 2017b: с. 295–300.

⁶³ У листі до Б. Ф. Єгорова від 26.IX.1980 р. Ю. М. Лотман пише з приводу підготовленого Л. Г. Фрізманом в серії „Літературні пам’ятки” (рос. „Литературные памятники”) видання „Північні квіти на 1832 рік” (рос. „Северные цветы на 1832 год”, Москва, 1980): „Щойно продивився «Північні квіти на 1832 рік» – і стаття, і коментар Фрізмана засмучують: стаття беззмістовна, а коментар не повернутий до тексту, за рецептом: виписати імена власні і подивитися, що про них пишуть у Брокгаузі-Єфроні. Але сам вихід книги присмий” (Лотман, Минц, Егоров 2018: с. 507). На це місце з процитованого лотманівського листа Б. Ф. Єгоров звернув мою увагу у своєму листі до мене від 27.I.2019 р.

⁶⁴ Див.: Козлик 2018.

Щойно почав велику роботу про Франка, яка буде побудована на аналізі евристичного досвіду останньої книги Л. Г. Фрізмана про Франка-критика. У зв'язку з цим прошу у Вас дозволу використати при потребі Ваш лист до мене з Вашими враженнями про цю працю Л. Г. Коли напишу, обов'язково надішлю Вам. Тільки ось не знаю, скільки усе це вимагатиме часу <...>

11 січня 2019, 11:01

Дорогий Ігорю Володимировичу! <...> Добре, що зайнялися Франком – мені здається, його великість масово не оцінена. Успіхів Вам! Б. Є.

16 січня 2019, 10:32

Дякую, дорогий Ігорю Володимировичу!

Прочитав з інтересом і користю. Рецензія розумна (від „...а не для поминання чи заповіту” до заключного постскриптуму), спокійна, змістовна. Добре, що детально порівняли два видання. Дякую за цитату з мого листа і за путній коментар. <...>

Четвер, 6 лютого 2020, 23:26 +03:00

Дорогий Борисе Федоровичу!

Вийшов збірник пам'яті Л. Фрізмана⁶⁵, де є і ваша, і моя публікації. <...>

7 лютого 2020, 09:53

Дякую, дорогий Ігорю Володимировичу!

А мені вже надіслали повний текст. Радий і з задоволенням читав, починаючи з Вашої статті-публікації.

Чудовий вступ до збірника! Багато що дуже цінне, скажімо, піднята Вами українскість. І наскільки важливими є сплани наукових і людських контактів!

До презентації книги в Харкові надіслав піднесене привітання.

Усього Вам доброго. Б. Є.

Останній привід, у зв'язку з яким я звертався за допомогою до Б. Ф. Єгорова, був пов'язаний з моєю поїздкою весною 2019 р. в Університет Масарика (Брно, Чехія) для читання лекцій з методології сучасного літературознавства.

---

⁶⁵ Див.: Козлик 2020с; Егоров 2020.

П'ятниця, 29 березня 2019, 0:19 +03:00

Дорогий Борисе Федоровичу!

У Вашій книзі „Життя і творчість Лотмана”⁶⁶ Ви пишете на с. 119 про походження терміна „вторинні моделюючі системи” і зазначаєте, що це словосполучення вигадав В. А. Успенський. Я так розумію, що йдеться про нині покійного Володимира Андрійовича Успенського, лінгвіста і математика, професора МДУ, основоположника математичної лінгвістики, який навчався в академіка Колмогорова⁶⁷? Чи в книзі помилка і йдеться все ж про нині живого семіотика і філолога Бориса Андрійовича Успенського, автора книги про поетику композиції?

Був би Вам вельми вдячний за уточнення. Це мені потрібно для лекцій, які я через тиждень повинен читати в Університеті імені Масарика в Брно.

З повагою І. Козлик

29 березня 2019, 12:50

Саме покійний Володимир Андрійович!

Постарайтесь дістати його мемуари: В. А. Успенський. „Праці з нематематики” <рос. „Труды по нематематике”>. Москва, ОГИ, 2002. У 2-му томі великий розділ „Прогулянки з Лотманом і вторинне моделювання” <рос. „Прогулки с Лотманом и вторичное моделирование”> (с. 1164–1198). Влітку 1964 р. перед 1-ю літньою школою з семіотики, спілкуючись на дачі (були сусідами) з Лотманом, В. А. запропонував мудровану назву. До речі, і відкривав вступним словом школу в Кяеріку⁶⁸ В. А.

Розкажете потім, як пройшов візит у Брно! Б. Є.

На базі прочитаних в Університеті Масарика лекцій на пропозицію чеських колег я написав книгу, яка вийшла в Брно 2020 р. і pdf якої я, звичайно, відразу надіслав Борису Федоровичу.

8 червня 2020, 13:03

Дякую, дорогий Ігорю Володимировичу!

Надзвичайно корисна Ваша книга⁶⁹, буду її студіювати. Адже

---

⁶⁶ Див.: Егоров 1999b.

⁶⁷ Андрій Колмогоров (1903–1987) – російський математик, один із видатних математиків ХХ ст., д-р фіз.-мат. наук (1935), проф. (1931), акад. АН СРСР (1937).

⁶⁸ Кяеріку – село в Естонії, у волості Отепяє повіту Валгамаа.

⁶⁹ Див.: Козлик 2020а. Див. також надруковану 2020 р. в „Slavia Orientlis” рецензію на неї: Свенцицька 2020.

ми дуже погано знаємо сучасну теоретичну думку. А, скажімо, зарубіжну українську думку взагалі не знаємо. Добре б видати книгу у нас в перекладі. Поговорю з колегами. <...> Б. Є.

8 червня 2020, 15:45

<...> Я готовий зробити російськомовний варіант своєї чеської книги про літературознавчий аналіз, якщо знайдеться прийнятний і надійний видавець і джерело фінансування. Це гарна ідея, я сам над нею міркував. <...> З повагою І. Козлик

16 червня 2020, 12:12

<...> Чудово, якщо перекладете. Я вже домовився зі „своїм” вид-вом „Росток” – надрукують (на жаль, як сьогодні, без гонорару), потрібно тільки добути гроші. Я, надіючись на свої успіхи та здібності, – добуду <...> (щойно мені вдалося надрукувати книгу доброї знайомої О. В. Сливицької „Про Толстого”⁷⁰). Але потрібен макет, тому доводиться просити Вас перекласти, щоб я вже з реальною книгою клопотав. <...> Ось скільки у нас попереду спільних справ! Дай Бог їх здійснити! Б. Є.

27 червня 2020, 16:43

<...> Закінчую читання російської книги⁷¹. У найближчі дні напишу вступ і надішлю Вам. Заодно одне прохання: дозвольте забрати слово „дореволюційній” у фразі: „У своїй дореволюційній автобіографії Чехов...” (141, прим. 19) – воно тут чуже!

Усього доброго. Б. Є.

2 серпня 2020, 19:36

Дорогий Борисе Федоровичу!

Дякую за Вашу передмову до моєї книги. Мене все влаштовує, а головне її основна тенденція – Ваша передмова не замінює собою моєї книги, а саме передує знайомству з нею (а далі нехай читач сам розбирається).

Єдине, щоб я Вас просив додати, якщо Ви не проти, звичайно, то це вказівку на велику кількість світлин учених-літературознавців, які супроводжують текст. Я ці світлини помістив для того, щоб люди знали, відчували, постійно чули, що за кожною науковою ідеєю чи теорією стоїть жива людина, зі своєю долею, інколи дуже трагічною, що наука в цьому сенсі неминує людяна, а не безособистісна, що

---

⁷⁰ Див.: Сливицкая 2020.

⁷¹ Тобто російськомовний варіант моєї чеської книги про літературознавчий аналіз.

носієм знання є лише конкретна (жива) людина, а не якась інша субстанція (я вже не кажу про те, що є люди, в устах яких навіть правда перетворюється в брехню, як, наприклад, недоброї пам'яті В. В. Єрмілов⁷² в літературознавчому цеху). Для мене це завжди важливо (недарма я свою книгу 2016 року назвав „Професія крізь призму людяності”). <...> З повагою І. Козлик

2 серпня 2020, 22:19

<...> Радий Вашому схваленню. Про світлини я завжди думав, а ось якось на фініші сплигло. Обов'язково вставлю. <...> Б. Є.

4 серпня 2020, 11:40

Дорогий Борисе Федоровичу!

Можете в своїй передмові зробити мені ще одне зауваження, яке стосується покликання 22 на с. 45–46, там, де йдеться про М. Зерова й українських неокласиків. У кінці цього покликання, після інформації про неокласиків можна було б вказати роботу Юрія Шереха (Шевельова) <...> „Легенда про український неокласицизм”, надруковану 1944 року в берлінському україномовному журналі <...> „Український вісник”, а пізніше передруковану у виданнях цього автора <...> „Не для дітей” (Мюнхен, 1964) та <...> „Пороги і запоріжжя: Література, мистецтво, ідеології” (Харків: Фоліо, 1998, т. 1).

Я пропустив Ю. Шереха тому, що він позиціонується більше як лінгвіст, а також тому, що він не займався питаннями методології літературознавства. Але у покликанні про український неокласицизм вказівка на його працю була б, звичайно, цілком не зайвою, тим паче, що постать таки в українській філології знакова. <...> З повагою І. Козлик

4 серпня 2020, 14:01

Ні, не можу! Щоб зробити таке зауваження, треба знатися на зарубіжній україністиці, та ще періоду великої війни. Це не для мене.

А інші Ваші побажання, здається, врахував. Подивіться на початку та в кінці.

Усього доброго. Б. Є.

---

⁷² Володимир Єрмілов (1904–1965) – російський критик і літературознавець, один із головних РАПП'івських активістів та ідеологів. Письменник Віктор Астаф'єв (1924–2001) цитує показове висловлювання свого друга Олександра Макарова про цього одіозного радянського діяча: „Говорити стосовно покійного Єрмілова про якусь мораль, совість, порядність просто блюзнірство, де цим усім речам слід бути, там у нього волосся виросло, а вже хто-хто, але він завжди і всюди качав права за ідейність” (Астаф'єв 1997: с. 261).

Остання моя книга, яку тримав в руках Борис Федорович (спочатку в pdf, а потім і в натуральному вигляді⁷³), – це збірка моїх україномовних перекладів поезій Давида Самойлова, Юрія Левітанського, Булата Окуджави, Володимира Соколова та Роберта Рождественського⁷⁴.

27 липня 2020, 16:43

Дякую, дорогий Ігорю Володимировичу, за цікаву збірку!

З великим задоволенням читаю. Мені цінна і українська частина, і російські тексти (багато з них читаю вперше). Чи погоджуся з відбором поетів? Загалом так, найперший клас. Люблячи Б. Чичибабіна, зітхнув: ех, замість Левітанського, краще б узяв Чича! Та не можна свої смаки пропонувати колезі, який обирає! <...> Б. Є.

28 серпня 2020, 21:37

Ось нарешті одержав Ваш подарунок, велике спасибі! Тепер буду вечорами читати Ваші переклади. Б. Є.

Як повідомив мені 11.X.2020 р. по e-mail'у його молодший колега і помічник, працівник Пушкінського Дому Андрій Дмитрієв, „на його столі залишилися лежати дві книги – щойно опублікований збірник з фрагментом його Щоденника 1964 р. і Ваша книга перекладів поезії з його позначками олівцем”.

* * *

Історія літературознавства як науки – це не лише історія ідей, концепцій, дослідницьких методологій та методик. Історія літературознавства має і людський вимір, який неможливо відірвати від власне епістемологічного. Інакше кажучи, історія літературознавства – це також історія життя тих людей, які пов'язали свою долю з вивченням художньої літератури. Та навіть більше: у літературознавстві як гуманітарній науці навіть самі ідеї та концепції, особливо коли це стосується великих вчених, справжніх професіоналів своєї справи, часто мають індивідуально-особистісне забарвлення, так чи інакше нерозривно пов'язані з людською індивідуальністю вченого.

---

⁷³ Це стало можливим завдяки зусиллям проф. Оляндер Луїзи з Луцька (Україна), проф. Богданової Ольги та д-ра філол. наук Андрія Дмитрієва з Санкт-Петербурга (РФ).

⁷⁴ Див.: Козлик 2020b.

Саме таким був проф. Єгоров Борис Федорович. Його творча спадщина не втрачає актуального потенціалу, потребує належного освоєння та оцінки.

- Астафьев, В. (1997). Зрячий посох. В: Астафьев, В. *Собрание сочинений*. В 15 томах. Том. 8: Произведения 1970–1980-х гг. Красноярск : Офсет, с. 79–349.
- Ауэрбах, Э. (1976). *Мимесис. Изображение действительности в западноевропейской литературе*. Перевод с немецкого А. Михайлова и Ю. Архипова. Москва : Прогресс, 556 с.
- Вахрушев, В. (2021). Про метамову гуманітарної наукової думки. *Султанівські читання*, вип. Харків, с. 35–61. <https://doi.org/10.15330/sch.2021.10.35-61> (дата звернення: 10 червня 2021).
- Гейзінга, Й. (1994). *Ното Ludens*. Переклад з англійської Олександра Мокровольського. Київ : Основи, 250 с.
- Горянин, А. (1998). Беседа с Д. Даниным. *Радио Свобода*, эфир 4.IV.1998 г. URL: <https://soundcloud.com/radio-svoboda/bzb1itg35vvm> (дата звернення: 10 червня 2021).
- Гадамер, Г.-Г. (2000). *Истина і метод*. Том. I: Герменевника I: Основи філософської герменевтики Переклад з німецької Олександра Мокровольського. Київ : Юніверс, 464 с.
- Гадамер, Г.-Г. (2001). *Герменевтика і поетика*. Переклад з німецької. Київ : Юніверс, 288 с.
- Дмитриев, А. (сост.) (2016). *Борис Фёдорович Егоров: К 90-летию со дня рождения: Библиографический указатель. Список научных докладов и оппонированных диссертаций*. Санкт-Петербург : Росток, 144 с.
- Егоров, Б. (1997). Элементы „имперского” сознания у Белинского. В: Гаспаров, Б., Осповат, А. и Фон Хаген, М. (ред.). *Казань, Москва, Петербург: Российская империя взглядом из разных углов*. Москва : О.Г.И., с. 132–137.
- Егоров, Б. (1999а). В Ленинградском университете 1960-х годов. В: Козлик І. (ред.). *Література. Літературознавство. Життя*. Івано-Франківськ : Плай; Поліскан, с. 376–385. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk647163.pdf> (дата звернення: 10 червня 2021).
- Егоров, Б. (1999b). *Жизнь и творчество Ю. М. Лотмана*. Москва : Новое литературное обозрение, 384 с.
- Егоров, Б. (2002). Новинки из глубинки. 2. *Филологические записки*, вып. 18, с. 255–260.
- Егоров, Б. (2004). *Воспоминания*. Санкт-Петербург : Нестор-История, 472 с.

- Егоров, Б. (2012). Метауровни краєвчення и „душа” Харькова. В: *Н. П. Анциферов: Филология прошлого и будущего*. По материалам международной научной конференции „Первые московские Анциферовские чтения” (25–27 сент. 2012 г.). Москва : ИМЛИ РАН, с. 37–47.
- Егоров, Б. (2013a). Игровые аспекты культуры: концепции Ю. М. Лотмана и С. Вахрушева. В: Татару, Л. и Гарсия Ланда, Х. А. (ред.). *Семiosфера нарратологии: диалог языков и культур*. Международный сборник научных статей. Балашов : Николаев, с. 25–36.
- Егоров, Б. (2013b). „Упорствуя, волнуясь и спеша...” Очерк о Т. И. Усакиной. В: Егоров, Б. *Воспоминания-2*. Санкт-Петербург : Росток, с. 241–256.
- Егоров, Б. (2020). В Харькове (из дневника за март 2004 г.). В: Глушаков, П. и Бураго, Д. (ред.-сост.). *Ното liber*. Сборник памяти Л. Г. Фризмана. Киев : Издательский дом Дмитрия Бураго, с. 52–67.
- Козлик, И. (1997). *В поэтическом мире Ф. И. Тютчева*. Ивано-Франковск; Коломыя : Плай; ВіК, 156 с.
- Козлик, І. (1998). Деякі питання подальшого вивчення лірики Ф. І. Тютчева. В: Bolek, A., Piwowarska, D. i Rażny, A. (eds.). *Słowianie Wschodni. Duchowość – Kultura – Język*. Księga referatów wygłoszonych na sesji jubileuszowej z okazji siedemdziesięciolecia urodzin Profesora Ryszarda Łuźnego i Profesora Wiesława Witkowskiego. Kraków : Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, s. 177–182.
- Козлик, І. (2001a). Будувати власне життя за книжкою просто неможливо. *Всесвітня література в середніх навчальних закладах України*, № 6, с. 29–31.
- Козлик, И. (2001b). Категория „современность” в анализе литературы: теоретические и историко-литературные аспекты. В: Prus, K. (red.). *История и современность в русской литературе*. Rzeszów : Wydawnictwo WSP, т. II, s. 9–25.
- Козлик, І. (2003). *Вступ до історії західноєвропейської літератури середньовічної цивілізації. Історико-культурний макроетап рефлексивного традиціоналізму. Доба Середньовіччя та епоха Відродження*. Івано-Франківськ : Поліскан; Гостинець, 341 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk696747.pdf> (дата звернення: 10 червня 2021).
- Козлик, І. (2005a). Круглий стіл „Зарубіжна література: деякі проблеми й перспективи”. *Зарубіжна література в школах України*, № 1, с. 3, 5, 6–7, 8.
- Козлик, И. (2005b). Подражательна ли природа искусства? Сущность литературы и её отношения с действительностью. *Русская словесность в школах Украины*, № 2, с. 2–4.
- Козлик, И. (2006a). История русскоязычной литературы Украины: какова она? *Радуга*, № 3, с. 138–149.

- Козлик, І. (2006b). Методологічний стан сучасного українського літературознавства: деякі аспекти проблеми. *Русская литература. Исследования*, вып. VIII, с. 36–61.
- Козлик, І. (2010). *Методологічні аспекти теорії літературного стилю О. В. Чичеріна: (Repetitorium до теми)*. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 44 с.
- Козлик, І. (ред.) (2011). *Леонід Михайлович Гольдштейн (1919–2005): Біобібліографічний покажчик*. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 153 с. URL: <https://mega.nz/#!9XgRHZIC!JTqLjXri18N5NtG23mEc9rH3L9gyKVxDgFeXJOljc9Q> (дата звернення: 10 червня 2021).
- Козлик, І. (2016). *Професія крізь призму людяності*. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 228 с. URL: https://kslipl.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/108/2020/02/Козлик_Професія_крізь_призму_людяності-2016.pdf (дата звернення: 10.06.2021).
- Козлик, І. (2018). „Яке напрочуд плідне, гарне життя!” *Collegium*, № 29–30, с. 340–354. URL: <https://burago.com.ua/kozlik-i-•-yake-naprochud-plidne-garne/> (дата звернення: 10.06.2021).
- Козлик, І. (2020а). *Літературознавчий аналіз художнього тексту / твору в умовах сучасної міжнаукової та міжгалузевої взаємодії*. Брно, 235 с. URL: https://kslipl.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/108/2020/07/Козлик_Брно_2020-1.pdf (дата звернення: 10.06.2021).
- Козлик, І. (2020b). *Поетичні інтерпретації-2*. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 140 с. URL: https://kslipl.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/108/2020/07/Козлик_Поетичні-інтерпретації-2_3_обкладинкою.pdf (дата звернення: 10 червня 2021).
- Козлик, І. (2020с). Что осталось... В: Глушаков, П. и Бураго, Д. (ред.-сост.). *Ното liber*. Сборник памяти Л. Г. Фризмана. Киев : Издательский дом Дмитрия Бураго, с. 8–26.
- Козлик, І. (2021). Володимир Серафимович Вахрушев (від публікатора). *Султанівські читання*, вип. X, с. 61–71. <https://doi.org/10.15330/sch.2021.10.61-71> (дата звернення: 10 червня 2021).
- Кузнецов, Ю. (1987). Мир мой неуютный: беседа с поэтом Ю. Кузнецовым. *Книжное обозрение*, 2 октября, с. 3.
- Лосиевский, И. (2019). *Как последняя вспышка: стихи из трёх книг*. Харьков : Курсор, 332 с.
- Лотман, Ю., Минц, З. – Егоров, Б. (2018). *Переписка 1954–1993*. Санкт-Петербург : Полиграф, 718 с.
- Медицька, М. (2005). *Творчість Станіслава Виспянського та українська література кінця XIX – початку XX століття: рецепція і типологія*. Автореферат дисертації кандидата наук. Тернопіль: Тернопільський

- національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 23 с.
- Медицька, М. (2008). *Творчість Станіслава Виспянського та українська література кінця XIX – початку XX століття: реценція і типологія*. Івано-Франківськ : Гостинець, 316 с.
- Ортега-і-Гасет, Х. (1994). Бунт мас. Переклад з іспанської Вольфрама Бурггардта. В: Ортега-і-Гасет, Х. *Вибрані твори*. Київ : Основи, с. 15–139.
- Пушкин А. (1979). *Полное собрание сочинений*. В 10 томах. Том 10: Письма. Ленинград : Наука, 712 с.
- Свенцицька, Е. (2020). І. В. Козлик. Літературознавчий аналіз художнього тексту / твору в умовах сучасної міжнаукової та міжгалузевої взаємодії. Брно, 235 с. *Slavia Orientalis*, т. LXIX, № 3, с. 719–723. URL: <https://journals.pan.pl/dlibra/publication/136260/edition/119143/content> (дата звернення: 10 червня 2021).
- Сливицкая, О. (2020). *О Толстом*. Санкт-Петербург : Росток, 207 с.
- Супронюк, О. (2015). Про Віктора: короткі історії з життя. Російське оточення. *Спадщина: Літературне джерелознавство, текстологія*, т. X: Пам'яті Віктора Дудка, с. 36–37. URL: https://issuu.com/laurus_press/docs/spadschyna_10_promo (дата звернення: 10 червня 2021).
- Теплинский, М. (2002). *Пятнадцать литературоведческих сюжетов с автобиографическими комментариями, двумя приложениями и эпилогом*. Івано-Франковск : Издание Татьяны Завгородней, 104 с.
- Усакина, Т. (1968). *История, философия, литература. (Середина XIX в.)*. Саратов : Приволжское книжное изд-во, 294 с.
- Франко, І. (1976). *Зібрання творів*. У 50 томах. Том 5: Поезія. Київ : Наукова думка, 384 с.
- Фризман, Л. (2017а). *В кругах литературоведов. Мемуарные очерки*. Киев : Издательский дом Дмитрия Бурого, 320 с.
- Фризман, Л. (2017б). *В кругах литературоведов. Мемуарные очерки*. Изд. 2-е., испр. и доп. Москва; Санкт-Петербург : Нестор-История, 380 с.
- Фризман, Л. (2017с). *Иван Франко: Взгляд на литературу*. Киев : Издательский дом Дмитрия Бурого, 608 с.
- Фризман, Л. (2018). <„Неоконченное значит недосказанное...”. Книга о Науме Коржавине>. Киев : Издательский дом Дмитрия Бурого, 244 с.
- Чичибабин, Б. (2013). *В стихах и прозе*. Москва : Наука, 567 с.
- Kozłuk, I. (2001). Філософський контекст літературно-критичних поглядів М. І. Цветаєвої. *Acta Polono-Ruthenica*, т. VI, s. 115–124. URL: http://bazhum.muzhp.pl/media/files/Acta_Polono_Ruthenica/Acta_Polono_Ruthenica-r2001-t6/Acta_Polono_Ruthenica-r2001-t6-s115-124/Acta_Polono_Ruthenica-r2001-t6-s115-124.pdf (дата звернення: 10 червня 2021).

**BEING A LITERARY CRITIC: THE METHODOLOGY
OF SPECIALIST'S LIFE IN THE PROFESSION
(BASED ON B. F. EGOROV'S EPISTOLARY OEUVRE)**

Ihor Kozlyk

orcid.org/0000-0001-8262-1748

ihor.kozlyk@pnu.edu.ua

*Department of World Literature and Comparative Literary Criticism
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
57, Shevchenko str., 76018, Ivano-Frankivsk, Ukraine*

Abstract. The article, which is historical and scientific by character, presents the current humanitarian issues of professional epistolary communication of an outstanding Russian literary critic, Doctor of Philology, Professor B. F. Egorov (1926–2020) with fellow literary critics. The main directions of scientist's active and versatile practices are considered on the grounds of his published letters and some letters to him in 1998–2020. The article focuses on professional communication and interaction between Ukrainian and Russian literary critics in the complex modern socio-historical and political conditions of interstate relations. The letters are published for the first time and are accompanied by the necessary historical and cultural comments and bibliographic notes. The material contained in them is important not only for the history of Russian and East Slavic literary criticism of the 20th century, but also it is relevant in terms of the prospects of academic studies of literature and the development of productive communication between scholars studying fiction in order to perform the main cultural function of literary studies.

Keywords: B. F. Yegorov; literary criticism; Russian studies; humanities; Sultanivski Chytannia; scholars' community.

References

- Astafyev, V. (1997). Zriachii posokh [Sighted Staff]. In: Astafyev, V. *Sobranie sochinenii*. V 15 tomakh. Tom 8: Proizvedeniia 1970–1980-h gg. Krasnoyarsk : Ofset, pp. 79–349. (in Russian).
- Auerbach, E. (1976). *Mimesis. Izobrazhenie deistvitel'nosti v zapadnoevropeiskoi literature* [Mimesis: The Representation of Reality in Western Literature]. Translated from the German by A. Mikhailov and Y. Arkhipov. Moscow : Progress, 556 p. (in Russian).

- Vakhrushev, V. (2021). Pro metamovu humanitarnoi naukovoï dumky [About the metalanguage of humanitarian scientific thought]. *Sultanivski Chytannia*, no. X, pp. 35–61. (in Ukrainian). <https://doi.org/10.15330/sch.2021.10.35-61> (accessed: 10 June 2021).
- Huizinga, J. (1994). *Homo Ludens*. Translated from the English by O. Mokrovolsky. Kyiv : Osnovy, 250 p. (in Ukrainian).
- Gorianin, A. (1998). Beseda s D. Daninym. *Radio Svoboda*, efir 4.IV.1998 g. [Conversation with D. Danin, broadcast 4.IV.1998]. (in Russian). URL: <https://soundcloud.com/radio-svoboda/bzb1itg35vvm> (accessed: 10 June 2021).
- Gadamer, H.-G. (2000). *Istyna i metod* [Truth and Method]. Tom 1: Hermenevnyka I: Osnovy filosofskoi hermenevtyky. Translated from the German by O. Mokrovolsky. Kyiv : Iunivers, 464 p. (in Ukrainian).
- Gadamer, H.-G. (2001). *Hermenevtyka i poetyka* [Hermeneutics and Poetics]. Translated from the German. Kyiv : Iunivers, 288 p. (in Ukrainian).
- Dmitriev, A. (comp.) (2016). *Boris Fedorovich Egorov: K 90-letiiu so dnia rozhdeniia: Biobibliograficheskii ukazatel'. Spisok nauchnykh dokladov i opponirovannykh dissertatsii* [Boris Fedorovich Egorov: On the occasion of the 90th birthday: Biobibliographic index. List of scientific papers and opposed dissertations]. Saint Petersburg : Rostok, 144 p. (in Russian).
- Egorov, B. (1997). Elementy “imperskogo” soznaniia u Belinskogo [Elements of “imperial” consciousness in Belinsky]. In: Gasparov, B., Ospovat, A. and Von Hagen, M. (eds.). *Kazan', Moskva, Peterburg: Rossiiskaia imperiia vzgliadom iz raznykh uglov*. Moscow : O.G.I., pp. 132–137. (in Russian).
- Egorov, B. (1999a). V Leningradskom universitete 1960-kh godov [At the Leningrad University in the 1960s]. In: Kozlyk I. (ed.). *Literatura. Literaturoznavstvo. Zhyttia*. Ivano-Frankivsk : Plai; Poliskan, pp. 376–385. (in Russian). URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk647163.pdf> (accessed: 10 June 2021).
- Egorov, B. (1999b). *Zhizn' i tvorchestvo Iu. M. Lotmana* [Life and work of Yu. M. Lotman]. Moscow : Novoe literaturnoe obozrenie, 384 p. (in Russian).
- Egorov, B. (2002). Novinki iz glubinki. 2 [New items from the hinterland. 2]. *Filologicheskie zapiski*, iss. 18, pp. 255–260. (in Russian).
- Egorov, B. (2004). *Vospominaniia* [Memories]. Saint Petersburg : Nestor-Istoriia, 472 p. (in Russian).
- Egorov, B. (2012). Metaurovni kraevedeniia i “dusha” Khar'kova [Meta-levels of local history and “soul” of Kharkiv]. In: *N. P. Antsiferov: Filologiiia proshlogo i budushchego. Po materialam mezhdunarodnoi nauchnoi konferentsii “Pervye moskovskie Antsiferovskie chteniia” (25–27 sent. 2012 g.)*. Moscow : IMLI RAN, pp. 37–47. (in Russian).

- Egorov, B. (2013a). *Igrovye aspekty kul'tury: kontseptsii Iu. M. Lotmana i V. S. Vakhrusheva* [Game aspects of culture: the concepts of Yu. M. Lotman and V. S. Vakhrushev]. In: Tataru, L. and García Landa J. Á. (eds.). *Semiosfera narratologii: dialog iazykov i kul'tur*. Mezhdunarodnyi sbornik nauchnykh statei. Balashov : Nikolaev, pp. 25–36. (in Russian).
- Egorov, B. (2013b). “Uporstvuia, volnuias' i spesha...” Ocherk o T. I. Usakinoi [“Persisting, worrying and in a hurry...” Essay on T. I. Usakina]. In: Egorov, B. *Vospominaniia-2*. Saint Petersburg : Rostok, pp. 241–256. (in Russian).
- Egorov, B. (2020). V Khar'kove (iz dnevnika za mart 2004 g.) [In Kharkov (from the diary for March 2004)]. In: Glushakov, P. and Burago, D. (eds.-comps.). *Homo liber*. Sbornik pamiaty L. G. Frizmana [Homo liber. Collection in memory of L. G. Frizman]. Kyiv : Izdatel'skii dom Dmitriia Burago, pp. 52–67. (in Russian).
- Kozlyk, I. (1997). *V poeticheskom mire F. I. Tiutcheva* [In the poetic world of F. I. Tyutchev]. Ivano-Frankivsk; Kolomyia : Plai; ViK, 156 p. (in Russian).
- Kozlyk, I. (1998). Deiaki pytannia podal'shoho vyvchennia liryky F. I. Tiutcheva [Some questions of further study of F. I. Tyutchev's lyrics]. In: Bolek, A., Piwowarska, D. and Raźny, A. (eds.). *Słowianie Wschodni. Duchowość – Kultura – Język: księga referatów wygłoszonych na sesji jubileuszowej z okazji siedemdziesięciolecia urodzin Profesora Ryszarda Łuźnego i Profesora Wiesława Witkowskiego*. Kraków : Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, pp. 177–182. (in Ukrainian).
- Kozlyk, I. (2001a). Buduvaty vlasne zhyttia za knyzhkoiu prosto nemozhlyvo [Building a life according to a book is simply impossible]. *Vsesvitnia literatura v serednikh navchal'nykh zakladakh Ukrainy*, no. 6, pp. 29–31. (in Ukrainian).
- Kozlyk, I. (2001b). Kategoriia “sovremennost” v analize literatury: teoreticheskie i istoriko-literaturnye aspekty [Category “modernity” in the analysis of literature: theoretical and historical and literary aspects]. In: Prus, K. (ed.). *Istoriia i sovremennost' v russkoi literature*. Rzeszów : Wydawnictwo WSP, t. II, pp. 9–25. (in Russian).
- Kozlyk, I. (2003). *Vstup do istorii zakhidnoievropeis'koi literatury seredn'ovichnoi tsyvilizatsii. Istoryko-kul'turnyi makroetap reflektivnoho tradytsionalizmu. Doba Seredn'ovichchia ta epokha Vidrozhennia* [Introduction to the history of Western European literature of medieval civilization. Historical and cultural macro-stage of reflective traditionalism. The Middle Ages and the Renaissance]. Ivano-Frankivsk : Poliskan; Hostynets', 341 p. (in Ukrainian). URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk696747.pdf> (accessed: 10 June 2021).
- Kozlyk, I. (2005a). Kruhlyi stil “Zarubizhna literatura: deiaki problemy i perspektyvy” [Round table “Foreign literature: some problems and

- prospects”]. *Zarubizhna literatura v shkolakh Ukrainy*, no. 1, pp. 3, 5, 6–7, 8. (in Ukrainian).
- Kozlyk, I. (2005b). Podrazhatel'na li priroda iskusstva? Sushchnost' literatury i ee otnosheniia s deistvitel'nost'iu [Is the nature of art imitative? The essence of literature and its relationship with reality]. *Russkaia slovesnost' v shkolakh Ukrainy*, no. 2, pp. 2–4. (in Russian).
- Kozlyk, I. (2006a). Istoriia russkoiazychnoi literatury Ukrainy: kakova ona? [The history of Russian-language literature in Ukraine: what is it?]. *Raduha*, no. 3, pp. 138–149. (in Russian).
- Kozlyk, I. (2006b). Metodolohichni stan suchasnoho ukrains'koho literaturoznavstva: deiaki aspekty problemy [Methodological state of modern Ukrainian literary criticism: some aspects of the problem]. *Russkaia literatura. Issledovaniia*, iss. VIII, pp. 36–61. (in Ukrainian).
- Kozlyk, I. (2010). *Metodolohichni aspekty teorii literaturnoho styliu O. V. Chycherina: (Repetitorium do temy)* [Methodological aspects of the theory of literary style O. V. Chycherina: (Repetitorium to the topic)]. Ivano-Frankivsk : Symfoniia forte, 44 p. (in Ukrainian).
- Kozlyk, I. (ed.). (2011). *Leonid Mykhailovych Gol'dshtein (1919–2005): Biobibliografichni pokazhchyk* [Leonid Mykhailovych Goldstein (1919–2005): Biobibliographic index]. Ivano-Frankivsk : Symfoniia forte, 153 p. (in Ukrainian). URL: <https://mega.nz/#!9XgRHZIC!JTqLjXri18N5NtG23mEc9rH3L9gyKVxDgFeXJOljc9Q> (accessed: 10 June 2021).
- Kozlyk, I. (2016). *Profesiia kriz' pryzmu liudianosti* [Profession through the light of humanity]. Ivano-Frankivsk : Symfoniia forte, 228 p. (in Ukrainian). URL: https://kslipl.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/108/2020/02/Козлик_Професія_крізь_призму_людяности-2016.pdf (accessed: 10 June 2021).
- Kozlyk, I. (2018). “Iake naprochud plidne, harne zhyttia!” [“What a surprisingly fruitful, beautiful life!”]. *Collegium*, no. 29–30, pp. 340–354. (in Ukrainian). URL: <https://burago.com.ua/kozlik-i-•-yake-naprochud-plidne-garne/> (accessed: 10 June 2021).
- Kozlyk, I. (2020a). *Literaturoznavchyi analiz khudozhn'oho tekstu / tvoruv umovakh suchasnoi mizhnaukovoï ta mizhhaluzevoi vzaiemodii* [Literary critic analysis of fictions text / work in the conditions of modern inter-scientific and interdisciplinary interaction]. Brno, 235 p. (in Ukrainian). URL: https://kslipl.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/108/2020/07/Козлик_Брно_2020-1.pdf (accessed: 10 June 2021).
- Kozlyk, I. (2020b). *Poetychni intepretatsii-2* [Poetic Interpretations-2]. Ivano-Frankivsk : Symfoniia forte, 140 p. (in Ukrainian). URL: <https://kslipl.pnu.edu.ua/wp->

- content/uploads/sites/108/2020/07/Козлик_Поетичні-інтерпретації-2_3_обкладинкою.pdf (accessed: 10 June 2021).
- Kozlyk, I. (2020c). Chto ostalos'... [What's left ...]. In: Glushakov, P. and Burago, D. (eds.-comps.). *Homo liber*. Sbornik pamiati L. G. Frizmana [Homo liber: Collection in memory of L. G. Frizman]. Kyiv : Izdatel'skii dom Dmitriia Burago, pp. 8–26. (in Russian.)
- Kozlyk, I. (2021). Volodymyr Serafymovych Vakhrushev (vid publikatora) [Vladimir Serafimovich Vakhrushev (from the publisher)]. *Sultaniivski chytannia*, iss. X, pp. 61–71. (in Ukrainian). <https://doi.org/10.15330/sch.2021.10.61-71> (accessed: 10 June 2021).
- Kuznetsov, Y. (1987). Mir moi neuiutnyi: beseda s poetom Iu. Kuznetsovym [My world is uncomfortable: a conversation with the poet Yu. Kuznetsov]. *Knizhnoe obozrenie* [Book review], 2 October, p. 3. (in Russian).
- Losievsky, I. (2019). *Kak posledniaia vspyshka: stikhi iz trekh knig* [Like a final flash: poems from three books]. Kharkiv : Cursor, 332 p. (in Russian).
- Lotman, Y., Mints, Z. – Egorov, B. (2018). *Perepiska 1954–1993* [Correspondence 1954–1993]. Saint Petersburg : Poligraf, 718 p. (in Russian).
- Medytska, M. (2005). *Tvorchist' Stanislava Vyspians'koho ta ukrains'ka literatura kintsia XIX – pochatku XX stolittia: retsepsiia i typolohiia* [Works by Stanislav Vyspyansky and Ukrainian literature of the late XIX – early XX centuries: reception and typology]. Extended abstract of Candidate's thesis. Ternopil national pedagogical university, 23 p. (in Ukrainian).
- Medytska, M. (2008). *Tvorchist' Stanislava Vyspians'koho ta ukrains'ka literatura kintsia XIX – pochatku XX stolittia: retsepsiia i typolohiia* [Works by Stanislav Vyspyansky and Ukrainian literature of the late XIX – early XX centuries: reception and typology]. Ivano-Frankivsk : Hostynets', 316 p. (in Ukrainian).
- Ortega y Gasset, J. (1994). Bunt mas [The Revolt of the Masses]. Translated from the Spanish by W. Burghardt. In: Ortega y Gasset, J. *Vybrani tvory*. Kyiv : Osnovy, pp. 15–139. (in Ukrainian).
- Pushkin, A. (1979). *Polnoe. sobranie sochinenii*. V 10 tomakh. Tom 10: Pis'ma [Complete collection of works. In 10 volumes]. Leningrad : Nauka, 712 p. (in Russian).
- Svetsytska, E. (2020). I. V. Kozlyk. Literaturoznavchyi analiz khudozhn'oho tekstu / tvorcu v umovakh suchasnoi mizhnaukovoï ta mizhhaluzevoi vzaiemodii. Brno, 235 s. [I. V. Kozlyk. Literary critic analysis of fictions text / work in the conditions of modern inter-scientific and interdisciplinary interaction. Brno, 235 p.]. *Slavia Orientalis*, vol. LXIX, no. 3, pp. 719–723. (in Ukrainian). URL: <https://journals.pan.pl/dlibra/publication/136260/edition/119143/content> (accessed: 10 June 2021).

- Slivitskaia, O. (2020). *O Tolstom* [About Tolstoy]. Saint Petersburg : Rostok, 207 p. (in Russian).
- Suproniuk, O. (2015). Pro Viktora: korotki istorii z zhyttia. Rosiis'ke otochennia [About Victor: short stories from life. Russian environment]. *Spadshchyna: Literaturne dzhereloznavstvo, tekstolohiia*, vol. X: Pamiati Viktora Dudka, pp. 36–37. (in Ukrainian). URL: https://issuu.com/laurus_press/docs/spadschyna_10_promo (accessed: 10 June 2021).
- Teplinskii, M. (2002). *Piatnadtsat' literaturovedcheskikh siuzhetov s avtobiograficheskimi kommentariiami, dvumia prilozheniiami i epilogom* [Fifteen literary plots with autobiographical commentaries, two appendices and an epilogue]. Ivano-Frankivsk : Izdanie Tat'iany Zavgorodnei, 104 p. (in Russian).
- Usakina, T. (1968). *Istoriia, filosofii, literatura. (Seredina XIX v.)* [History, philosophy, literature. (Mid-19th century)]. Saratov : Privolzhskoe knizhnoe izd-vo, 294 p. (in Russian).
- Franko, I. (1976). *Zibrannia tvoriv. U 50 tomakh. Tom 5: Poeziia* [Collection of works. In 50 volumes]. Kyiv : Naukova dumka, 384 p. (in Ukrainian).
- Frizman, L. (2017a). *V krugakh literaturovedov. Memuarnye ocherki* [In the circles of literary scholars. Memoir essays]. Kyiv : Izdatel'skii dom Dmitriia Burago, 320 p. (in Russian).
- Frizman, L. (2017b). *V krugakh literaturovedov. Memuarnye ocherki* [In the circles of literary scholars. Memoir essays]. Moscow; Saint Petersburg : Nestor-Istoriia, 380 p. (in Russian).
- Frizman, L. (2017c). *Ivan Franko: Vzgliad na literaturu* [Ivan Franko: A Look at literature]. Kyiv : Izdatel'skii dom Dmitriia Burago, 608 p. (in Russian).
- Frizman, L. (2018). <“*Neokonchennoe znachit nedoskazannoe...*”. *Kniga o Naume Korzhavine*> [<“Unfinished means unsaid...”. Book about Naum Korzhavin>]. Kyiv : Izdatel'skii dom Dmitriia Burago, 244 p. (in Russian).
- Chichibabin, B. (2013). *V stikhakh i proze* [In poetry and prose]. Moscow : Nauka, 567 p. (in Russian).
- Kozłyk, I. (2001). Filososfs'kyi kontekst literaturno-krytychnykh pohliadiv M. I. Tsvietaievoi [Philosophical context of literary-critical views M. I. Tsvetaeva]. *Acta Polono-Ruthenica*, vol. VI, p. 115–124. (in Ukrainian). URL: http://bazhum.muzhp.pl/media/files/Acta_Polono_Ruthenica/Acta_Polono_Ruthenica-r2001-t6/Acta_Polono_Ruthenica-r2001-t6-s115-124/Acta_Polono_Ruthenica-r2001-t6-s115-124.pdf (accessed: 10 June 2021).

Suggested citation

Kozlyk, I. (2021). Buty literaturoznavtsem: metodolohiia fakhovoho buttia u profesii (na materialy epistoliarnoï spadshchyny V. F. Iehorova) [Being a Literary Critic: The Methodology of Specialist's Life in the Profession (based on V. F. Egorov's epistolary oeuvre)]. *Pitannâ literaturoznavstva*, no. 104, pp. 197–238. (in Ukrainian). <http://doi.org/10.31861/pytlit2021.104.197>

Стаття надійшла до редакції 1.09.2021 р.

Стаття прийнята до друку 25.09.2021 р.